

The Project Gutenberg eBook of Titus Andronicus

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Titus Andronicus

Author: William Shakespeare

Translator: Paavo Emil Cajander

Release date: April 16, 2007 [eBook #21100]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TITUS ANDRONICUS ***

Produced by Tapio Riikonen

TITUS ANDRONICUS

Kirj.

William Shakespeare

Paavo Cajanderin suomennos ilmestyi 1912.

Näytelmän henkilöt:

SATURNINUS, viimeisen Rooman keisarin poika, sittemmin keisari.

BASSIANUS, hänen veljensä, Lavinian kanssa kihloissa.

TITUS ANDRONICUS, roomalainen ylimys, päällikkö sodassa gootteja vastaan.

MARCUS ANDRONICUS, kansantribuuni, Tituksen veli.

LUCIUS, |

QVINTUS, | Titus Andronicuksen poikia.

MARTIUS, |

MUCIUS, |

Nuori LUCIUS, Luciuksen poika.

PUBLIUS, Marcus Andronicuksen poika.

AEMILIUS, roomalainen ylimys.

ALARBUS, |

DEMETRIUS, | Tamoran pojat

CHIRON, |

AARON, maurilainen, Tamoran rakastaja.

Sotapäällikkö.

Tribuuni.

Sanansaattaja.
Talonpoika.
Goottilaisia ja roomalaisia.
TAMORA, goottein kuningatar.
LAVINIA, Titus Andronicuksen tytär.
Lapsenhoitaja, ja musta lapsi.

Senaattoreja, tribuuneja, oikeudenpalvelijoita, sotureita ja seuralaisia.

Tapahtumapaikkana Rooma ja sen lähiseudut.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Rooma. Kapitolin edusta.

(Andronicus-suvun hauta näkyvissä. Ylempänä esiintyvät tribuunit ja senaattorit, alempana toisella sivulla Saturninus seuralaisineen, toisella Bassianus seuralaisineen.)

SATURNINUS.

Patriisit jalot, oikeuteni tukeet,
Aseilla asiaani ajakaa;
Te, kansalaiset, rakkaat toverini,
Perintöäni miekoin puolustakaa.
Sen vanhin poika olen, jota viimeks
Somisti Rooman valtadiadeema.
Isäni arvon tahdon omistaa;
Ei sortaa esikoisuuttani saa.

BASSIANUS.

Toverit, suosijani, Rooman miehet,
Caesarin poikaan, Bassianukseen,
Jos mieltynyt on Rooman valtasilmä,
Tie Kapitoliin sulkekaa ja älkää
Häpeän lähestyä salliko
Sit' istuinta, jok' oikeuden, hyveen,
Jalouden, kohtuuden on pyhäkkö,
Vaan vaali suokoon voiton ansiolle;
Ajakaa vaalin vapautta, miehet.

(Marcus Andronicus astuu esiin, kruunu kädessä.)

MARCUS.

Te, prinssit, jotka ystävin ja lahkoin
Tapaatte kruunua ja valtaa, tietkää,
Ett' yksimielisesti Rooman kansa,
Jot' edustamme me, nyt vaalin kautta
On Rooman keisariksi määrännyt
Andronicuksen, joka Pius-nimen
Sai suurist' ansioistaan Roomaa kohtaan.
Niin kelpo miestä, oivaa sotilasta
Ei ole toista tässä kaupungissa.
Senaatti hänet kutsunut on kotiin
Sodista ankarista goottein maalta.
Hän, vihollisten kauhu, poikineen
Tuon sotaisan ja vahvan kansan voitti.
On asiaamme vuotta kymmenen
Hän puoltanut ja miekoin lannistanut
Vihollis-uhkaa. Viidesti hän Roomaan
Palasi haavoissaan ja poikans' uljaat

Toi tantereelta kotiin kirstuissa.
Nyt vihdoin voitonmerkein ahdattuna
Palajaa Roomaan taas Andronicus,
Kehuttu Titus, aseloistossaan.
Siis pyydämme — sen miehen kunniaksi,
Jonk' aimo jälkeläisen saavan suotte,
Ja senaatin ja Kapitolin nimeen,
Joit' arvon kunnioittaa tahdotte —
Eritkää, hajoittakaa seurueenne!
Pois väkivalta! Nöyrää rauhan tietä
Siivosti esiintuokaa ansionne.

SATURNINUS.

Tribuunin kaunis puhe suostuttaa.

BASSIANUS.

Marcus Andronicus, niin suoruteesi
Ja totuuteesi luotan, niin sua hellin
Ja omaisias, niin on mulle rakas
Sun jalo veljes Titus poikineen
Ja hän, joss' aatokseni kaikki elää,
Lavinia armas, Rooman kaunistus,
Ett' ystäväni kaikki kotiin päästän
Ja onneni kansansuosin vaakaan
Ma punnittavaks asiani heitän.

(Bassianuksen seuralaiset menevät.)

SATURNINUS.

Te ystävät, te oikeuteni tukeet,
Nyt kiittän teidät kotiin lasken kaikki,
Ja maani suopeuteen ja suosioon
Ma itseni ja asiani heitän.

(Saturninuksen seuralaiset menevät.)

Niin ole, Rooma, hyvänsuopa sinä,
Kuin sinuun luottava ja harras minä.
Avatkaa portit minun sisään mennä.

BASSIANUS.

Niinikään minun, halvan kilpaajan.

(Menevät ylös Kapituliin.)

Toinen kohta.

Sama paikka.

(Eräs päällikkö tulee.)

PÄÄLLIKKÖ.

Tie auki! Sankari Andronicus,
Hyveiden turva, Rooman uljain urho,
Sodissa kaikiss' aina voittoisa,
Palannut onnell' on ja kunnialla
Seuduilta, missä miekoin ahdisti
Ja alleen voitti Rooman viholliset.

(Torvien ja rumpujen soidessa tulevat Martius ja Mucius;
heidän jäljessään kaksi miestä, jotka kantavat mustalla
vaatteella peitettyä ruumiinarkkua; sitten Qvintus ja Lucius.
Heidän jälkeensä Titus Andronicus; sitten Tamora, Alarbus,
Demetrius, Chiron, Aaron ja muita gootteja vankeina; sotureita
ja kansaa. Kantajat laskevat arkun maahan ja Titus puhuu.)

TITUS.

Sua tervehdin,
Surupuvussasi voittorikas Rooma!

Kuin laiva, purettuaan tavaransa,
Taas kalleuksineen palaa satamaan,
Miss' ensin nosti ankkurin, niin tulee
Andronicuskin laakeroituna
Ja maataan tervehtele kyynelin,
Ilokyynelin, taas Rooman nähdessään.
Zeus, Kapitolin suojelija suuri,
Luo pyhiin menoihimme armon katse!
Viidestäkoltmatt' urho-pojasta —
Puolt' enempää ei Priamuksell' ollut —
On tässä jäännös, elävä ja kuollut.
Palkitkoon Rooma lemmell' eloon jääneet,
Ja niille, jotka nyt vien viimelepoon,
Se haudan suokoon esi-isäin viereen.
Täss' suovat gootit levon miekalleni.
Omistas huoletonna, julma Titus,
Viel' annatko sa poikas hautaamatta
Kamalaa Styxin rantaa harhailta? —
Nuo veljein viereen viekää! — (Hautaholvi avataan.) Toisianne
Nyt vaiti tervehtikää kuolleen tapaan!
Levossa maatkaa, isänmaanne uhrit! —
Oi, sinä, ilojeni pyhä piilo,
Avujen, aateluuden kallis säily,
Kuin monta poikaa multa kätketkään,
Joit' isä ei näe enää ikänään!

LUCIUS.

Suo meille uljain goottilainen vanki,
Sen että silvomme ja roviolla
Ad manes fratrum lihat uhraamme
Tään tyrmän eessä, miss' on veljein luut,
Niin että haamut leppymättömät
Maan pääll' ei kummittelis hirmuksemme.

TITUS.

Ylevin näistä viekää: vanhin poika
Tuon onnettoman kuningattaren.

TAMORA.

Seis, roomalaiset veljet! — Armon herra,
Voittoisa Titus, sääli kyneleitä,
Emon kyneleitä pojan puolesta!
Jos sinun poikas oli kalliit sulle,
Mun poikani on yhtä kallis mulle.
Siin' eikö kyllä, että vankeina
Toit meidät Roomaan ikeen-alaisina
Paluutas, voittomatkaas ylentämään?
Kadulla vielä poikaniko tapat,
Siks että sankarina maataan puolssi?
Sun poikasi jos oikeus oli maataan
Ja kuningastaan puoltaa, niin myös minun.
Oi, Titus, hautaas älä verin tahraa!
Jumalten luonnett' omistaa jos tahdot,
Sit' armon antajana omista:
On armo tosi-aateluuden merkki.
Suur' Titus, säästä esikoistani!

TITUS.

Anteeksi, rouva hyvä; mieles malta.
Nuo niiden veljiä on, jotka kansas
Näk' elossa ja kuolleina; nyt hurskaast'
Anovat veljein veren sovitusta.
On uhri poikas; hänen kuolla täytyy,
Jott' uikuttavat haamut tyyntyisi.

LUCIUS.

Pois hänet viekää! Heti tulen tekoon!
Ja miekoillamme ruumis roviolla
Niin silpokaamme, ettei palaa jää.

(Lucius, Qvintus, Martius ja Mucius menevät, mukanaan Alarbus.)

TAMORA.

Jumalatonta, julmaa hurskautta!

CHIRON.

Noin raaka puoliksiko Scythiakaan?

DEMETRIUS.

Äl' ylvään Roomaan vertaa Scythiaa.
Alarbus lepoon käy; me eloon jäämme
Tituksen katseen uhkaa vapisemaan.
Kokoa mieles, äiti; toivo vielä:
Ne jumalat, joilt' aseet alkeat
Sai Troian kuningatar[1] verin kostaa
Trakian tyrannille teltassaan,
Myös suovat, että goottein kuningatar —
Niin, kuningatar, gootteja kuin gootit —
Saa verin kostaa vihollisilleen.

(Lucius, Qvintus, Martius ja Mucius palaavat, miekat vyöllä.)

LUCIUS.

Isä ja herra, roomalainen tapa
On suoritettu: silvottu Alarbus;
Sisukset vireill' uhritulta pitää,
Jok' ilmaa höystää niinkuin suitsutus.
Nyt jäljell' on vain veljet haudata
Ja riemuin heitä tervehtiä Roomaan.

TITUS.

Se tehkää! Heidän sieluilleen nyt lausuu
Hyvästit viimeiset Andronicus:
(Torvien soidessa arkku lasketaan hautaan.)
Levätkää kunniassa, poikani!
Rauhassa maatkaa, Rooman parhaat urhot,
Maailman muutteista ja murheist' erin!
Ei täällä vilppi vaani, kateus paisu,
Ei kiron myrkyt kasva, ei käy myrsky,
Ei melu, kaikk' on tyyntä iki-unta.
Levätkää kunniassa, poikani!

(Lavinia tulee.)

LAVINIA.

Eläköön kunniassa kauan Titus!
Ylevä isä, elä maineessa!
Tään haudan partaalla ma kyynelveron
Nyt maksan veljieni peijaisiksi,
Ja polvill' edessäsi maata kastan
Paluusi johdost' ilokyynelin.
Mua siunaa voitokkaalla kädelläsi,
Jonk' onnest' iloitsevat Rooman parhaat.

TITUS.

Oi, hyvä Rooma, tämän lievikkeen
Sydämmen iloks säästit vanhukselle! —
Lavinia, elä iäkkäämmäks isää,
Hyveides mainett' ikuisesti lisää!

(Marcus Andronicus, Saturninus, Bassianus ja muita tulee.)

MARCUS.

Eläköön kauan Titus, veli rakas!

Triumphis Roomalle on ilonäky.

TITUS.

Suur' kiitos, tribuuni ja jalo veljyt!

MARCUS.

Ja tervetulleet sodast' onnekaasta,
Te langot elävät ja kaatuneet.
On sama onnen osa teillä, nuoret,
Jotk' isänmaanne eestä taistelitte;
Mut sen on peijaisjuhla taattavin,
Ken Solonin on onnen saavuttanut[2]
Ja maineen vuoteell' uhmaa sattumaa.
Titus Andronicus, tää Rooman kansa,
Jonk' aina olit tosi ystävä,
Mun, tribuuninsa, kautta lähettää
Tään valkean ja tahrattoman vaipan[3]
Ja kuolleen keisarimme poikain kanssa
Sun keisar'ehdokkaaksi asettaa.
Se ylles pue, ole *candidatus*,
Ja Roomaa päätönt' auta saamaan pää.

TITUS.

Parempaa päätä jalo ruumis kaipaa
Kuin vanhan heikkoudesta vaappuvaa.
Tähänkö pukeisin vaivaks teille?
Mun tänään julkisesti valitsette
Ja huomenn' elämän ja kruunun heitän
Ja uutta vaivaa teille tuotan vain. —
Ma vuotta neljäkymment' olen ollut
Soturis, Rooma, onnell' ohjannut
Maan sotavoimaa, hautaan kätkenyt
Ykskolmatt' urhopoikaa, jotka saivat
Ritarilyönnin kentällä ja aseiss'
Uroina maansa eteen kaatuivat.
Kunniasauva vanhukselle sopii,
Ei maita vallitseva valtikka;
Sen viime pitäjässä lujuutt' oli.

MARCUS.

Sa kruunun, Titus, saat, jos sitä pyydät.

SATURNINUS.

Tribuuni julkea, vai tiedät sen?

TITUS.

Oi, tyynny, Saturninus!

SATURNINUS.

Roomalaiset,
Minulle oikeutta! — Miekka maalle,
Patriisit! Älkää kätkekö sit' ennen
Kuin Saturninus Rooman keisar' on. —
Pois hornan kattilaan, Andronicus,
Jos multa kansan sydämmet sa ryöstät!

LUCIUS.

Mies ylpeä, jok' onnes ehkäiset,
Kun jalo Titus hyvää sulle aikoo!

TITUS.

Oi, tyynny, prinssi! Kansan sydämmet
Ma sulle hankin, puolees taivutan ne.

BASSIANUS.

Andronicus, min' en sua imartele.
Vaan kunnioitan kuolinhetkeen asti.

Jos lahkoani ystävilläs lisää,
Niin suuresti sua kiitän; kiitoshan
On jalomielisille parhain palkka.

TITUS.

Te, jalot tribuunit, ja Rooman kansa,
Äänenne pyydän, vaali-oikeutenne:
Ne uskokaa Andronicukselle.

TRIBUUNIT.

Andronicusta kunnioittaakseen
Ja urhon kotiin paluust' iloitakseen,
Sen kansa ottaa, kenen määrää hän.

TITUS.

Tribuunit, kiitos suur'! Siis Saturninus
Valitkaa, keisarinne vanhin poika,
Jonk' avut varmaan Roomaa kirkastavat,
Niin kuin Titaanin säteet maailmaa,
Ja oikeuden kypsyttävät maassa.
Jos neuvoani kuulette, niin hänet
Siis kruunatkaa, — ja keisar' eläköön!

MARCUS.

Patriisit ja plebeijit, yhteis-äänin
Ja hurraa-huudoin Saturninuksen
Siis valitsemme Rooman keisariksi:
Eläköön keisarimme Saturninus!

(Pitkällistä torventoitausta.)

SATURNINUS.

Titus Andronicus, sua suosioistas
Mua kohtaan tämän päivän vaalissa
Täss' ansiosi-mukaisesti kiitän
Ja töillä hyvytysi palkitsen.
Aluksi, Titus, korottaakseni
Sun mainettas ja perhees arvoa,
Ma teen Laviniasta keisarinnan,
Sydämmeni ja Rooman haltijan,
Ja Pantheoniss' otan avioksi.
Tää onko mieleesi, Andronicus?

TITUS.

On, arvon herra; tämä liitto mulle
On varsin kunniaksi. Rooman nähden
Täss' omistan nyt Saturninukselle,
Kuninkaalle ja valtakunnan päälle,
Maanpiirin valtiaalle, miekkani,
Triumphivaununi ja vankini, —
Arvoisa lahja Rooman keisarille!
Nää ota vastaan kunniani merkit,
Jotk' alamaisen veroks etees lasken.

SATURNINUS.

Suur' kiitos, jalo Titus, elon tuoja!
Kuink' annistas ja sinust' ylpeilen,
On Rooma muisteleva. Vähääkään jos
Unohdan äärettömist' ansioistas,
Uskollisuutens' unohtakoon Rooma!

TITUS (Tamoralle).

Olette, rouva, keisarin nyt vanki;
Hän arvonne ja säädyn mukaan teitä
Ja seuraannekin hyvin kohtelee.

SATURNINUS.

Ihana nainen! Moist' ei pintaa tapaa:
Tuon naisin, jos viel' oisin naimaan vapaa. —
Pois otsan pilvet, kaunis kuningatar!
Vaikk' ilon tappanut on tappiosi,
Et silti Roomaan tullut pilkaksi:
Sua ruhtinaallisest' on kohdeltava.
Sanaani luota; katkeruus ei kaataa
Saa toivoa; voi lohduttajas nostaa
Sun goottein kuningatart' ylemmäksi. —
Lavinia, ethän tätä paheksu?

LAVINIA.

En suinkaan: aateluutennehan takaa,
Ett' tarkoituksenne on siivo, vakaa.

SATURNINUS.

Lavinia, kiitos! — Tulkaa, roomalaiset!
Vapaiksi vangit pääskööt lunnaitta.
Nyt rummuin, torvin vaali julistakaa!

BASSIANUS.

Anteeksi, Titus, mun on tämä neiti.

(Tarttuu Laviniaan.)

TITUS.

Mitä, herra? Tosiko on tarkoitus?

BASSIANUS.

On, jalo Titus, luja myöskin päätös
Pysyä kiinni oikeudessani.

MARCUS. *Suum cuique*, sanoo roomalainen laki; On oikeus hällä ottaa omansa.

LUCIUS.

Se hänen tuleekin, jos minä elän.

TITUS.

Pois, konnat! Missä keisarin on vahti?
Petosta! Viety on Lavinia.

SATURNINUS.

Viety?

Ken hänet vei?

BASSIANUS.

Se, joka vaikka konsa

Pois keltä tahans' ottaa morsionsa.

(Bassianus ja Marcus vievät pois Lavinian.)

MUCIUS.

Avuksi, veljet! Minä ovea
Sill'aikaa miekallani vartioitsen.

(Lucius, Qvintus ja Marcius menevät.)

TITUS.

Mukaani, prinssi! Tytön palautan.

MUCIUS.

Täst' ette pääse.

TITUS.

Mitä, nulkki? Kuka

Mua Roomass' estää?

(Pistää Muciuksen kuoliaaksi.)

MUCIUS.

Auta, Lucius, auta!

(Lucius palaa.)

LUCIUS.

Isä, väärin teitte, enemmän kuin väärin:
Tapoitte turmariidass' oman pojan.

TITUS.

Et sinä eikä hän mun poikiani:
Mun poikani ei noin mua häväisis.
Lavinia keisarille tuo, sa konna!

LUCIUS.

Kuolleena kyllä, vaan en vaimoks hälle;
Hän kihloilla on toiseen sidottu.

(Menee.)

SATURNINUS.

Ei, Titus; keisarin ei tarvis häntä,
Ei hänt', ei sua, ei heimostasi ketään.
Sit' uskon, jok' on pilkannut mua kerran,
Mut sua ja pettopoikias en koskaan,
Jotk' ootte yhtyneet mua häväisemään.
Toist' eikö Roomass' ollut pilkattavaa
Kuin Saturninus? Niin, Andronicus,
Tää teko hyvin soveltuu sun kerskaas,
Ett' olen sulta kruunun kerjännyt.

TITUS.

Kamalaa! Mitä tietää moinen moite?

SATURNINUS.

Pois matkaasi, ja anna avus sille,
Jok' äsken miekka kädessä häntä liehi!
Saat uljaan vävyn, miehen, joka sopii
Pojilles hurjapäille kumppaniksi,
Kun Rooman yhteiskuntaa ryöstävät.

TITUS.

Tuo sydämmen on haavaan puukonpisto.

SATURNINUS.

Tamora rakas, kuningatar goottein,
Jok' olet ihanimpiin roomattariin
Kuin impiins' uljas Phoebe verrattuna,
Jos suostut moiseen äkkivalintaan,
Niin, Tamora, sun otan morsioiksi
Ja Rooman kuningattareksi teen.
Sa, goottein kuningatar, suostutko?
Niin, kautta kaikkein Rooman jumalain
Käsill' on pappi jo ja vihkivesi,
Heleät loistaa tuohukset, ja kaikki
Hymenin juhlaa varten valmist' on —
Sen vannon, Rooman katuja en astu,
En palatsiini nouse ennen kuin
Vien täältä mukanani vihkivaimon.

TAMORA.

Ja tässä, taivaan kuullen, sulle, Rooma,
Ma vannon: goottein kuningattaren
Jos Saturninus nostaa näin, niin lupaa
Hän olla hänen toiveittensa orja
Ja nuoruutensa vaalija ja äiti.

SATURNINUS.

Siis Pantheoniin, kaunis kuningatar!

Jaloo ruhtinastanne nyt, herrat,
Ja sulo morsiantaan seurakkaa,
Jonk' antoi taivas Saturninukselle,
Näin kääntäin toisin hänen kohtalonsa.
Häämenot täydet siellä toimitamme.

(Saturninus seuralaisineen, Tamora poikineen, Aaron
ja gootit poistuvat.)

TITUS.

Hääsaattoon minua ei kutsuttu!
Sa milloin, Titus, yksin käydä sait
Ja solvattuna näin ja häväistynä?

(Marcus, Lucius, Qvintus ja Martius palaavat.)

MARCUS.

Oi, Titus, katso! Kas, mit' olet tehnyt!
Sa kiivaudessa oivan poikas tapoit.

TITUS.

Ei, hupsu tribuuni, hän mun ei ollut,
Et sinä, eikä nuokaan, joista lähti
Tää heimoamme häväisevä työ,
Epatto veli, epatot myös pojat!

LUCIUS.

Mut haudatkaamme hänet niinkuin tulee:
Suo hälle sija veljiensä viereen.

TITUS.

Pois, petturit! Ei tähän kammioon!
Viissataa vuott' on tämä hauta ollut;
Sen uljaaks uudistin; se arvopaikka
On urhojen ja Rooman uskottujen,
Ei kurjan, kapinassa kaatuneen.
Haudatkaa mihin mieli, vaan ei tähän.

MARCUS.

Veli, armoton sa olet. Maine kertoo
Nepaani Muciuksen urhotöistä;
Hän haudattava veljeinsä on viereen.

QVINTUS & MARTIUS.

On pakosta, tai meistä saa hän seuraa.

TITUS.

Pakosta? Kuka konna sanoi sen?

QVINTUS.

Se, joka siitä vastaa, vaikk' ei tässä.

TITUS.

Mua uhmatenko hänet hautaatte?

MARCUS.

Ei, jalo Titus; sua pyydämme,
Ett' anteeks hälle suot ja hautaat hänet.

TITUS.

Sinäkin, Marcus, iskit arvooni:
Söit noiden poikain kanssa kunniaani.
Olette vihamiehiäni kaikin;
Pois! Kyllänsä jo teistä vanhus saikin.

MARCUS.

Hän houreissaan on aivan; tulkaa pois!

QVINTUS.

En minä, kunnes Mucius haudataan.

(Marcus ja Tituksen pojat polvistuvat.)

MARCUS.

Veli, sen nimen kautta luonto pyytää, —

QVINTUS.

Isä, sen nimen kautta luonto puhuu, —

TITUS.

Vait sinä, muut jos tahtoo mitään voittaa!

MARCUS.

Suur' Titus, sinä puoli sieluani, —

LUCIUS.

Isä, meidän kaikkein olemus ja sielu, —

MARCUS.

Oi, salli Marcus-veljes haudata
Nepaansa kallis tähän hyveen kätköön:
Hän kuoli kunnian ja Lavinian tähden.
Äl' ole barbaari, vaan roomalainen:
Helleenit hautasivat Ajaxinkin,
Tuon henkipaton; häntä hautaamaan
Laerteen viisas poika[4] heitä neuvoi.
Ilosi, nuori Muciuskin, siis tässä
Sijansa saakoon.

TITUS.

Nouse, Marcus, nouse! —

Näin surullist' en päivää ole nähnyt:
Mua Roomass' omat pojat häväisevät! —
No, hautaa hänet; sitten hautaa minut.

(Mucius lasketaan hautaan.)

LUCIUS.

Tuoss' ystäväisi luona luusi maatkoot,
Siks kunnes kumpus voittomerkit peittää!

KAIKKI (polvillaan).

Jaloa Muciust' ei saa itkein surra:
Ken hyveen eestä kuoli, maineess' elää.

MARCUS.

Mut — jättääksemme nämä synkät mietteet —
Kuink' on tuo viekas goottein kuningatar
Niin äkist' ylentynyt Roomassa?

TITUS.

En tiedä; tiedän vain, ett' on niin laita;
Mut onko siinä juonta, tietää taivas.
Hän velass' eikö suuress' ole sille,
Jok' onneen moiseen hänet toi niin kaukaa?
Hän varmaan jalosti sen palkitsee.

(Torventoituksia. Toisesta ovesta tulevat Saturninus
seurueineen, Tamora, Demetrius, Chiron ja Aaron; toisesta
Bassianus, Lavinia ja muita.)

SATURNINUS.

No, Bassianus, sinä voiton sait:
Iloksi olkoon sulle morsiosi!

BASSIANUS.

Ja sulle sun: en sano enempää,
Ja vähempää en toivo; hyvästi!

SATURNINUS.

Jos laki Roomass' on ja mulla valta,
Niin sinä, petturi, ja puolueesi
Kadutte vielä tätä ryöstöä.

BASSIANUS.

Se ryöstöäkö, omani jos otan,
Oman kihlattuni, oman vaimoni?
Mut Rooman laki tässä päättäköön;
Sill'aikaa pidän mikä mulle kuuluu.

SATURNINUS.

Hyv' on; mua hyllysti sa kohtelet,
Mut tylysti sua pitelen, jos elän.

BASSIANUS.

Mun teostani tulee vastata
Paraimman mukaan, vaikka hengelläni.
Nyt sen vain sanon teidän armollenne —
Sen olen Roomalle ma velkapää —
Tään jalon miehen, Titus-sankarin,
On kunnia ja maine häväistynä;
Hän pelastaaksensa Lavinian
Nuorimman poikans' omin käsin tappoi
Sun tähtesi ja vihastuen siitä,
Ett' antiaan ei vapaast' antaa saanut.
Siis armoon ota hänet, Saturninus:
Hän töissään sinua ja Roomaa kohtaan
On ollut niinkuin ystävä ja isä.

TITUS.

Bassianus, sinä työni jätä rauhaan;
Sinä ja nuo, te minut häväisitte.
Vanhurskas taivas tietää sen ja Rooma,
Kuink' olen Saturninust' ihailut.

TAMORA.

Suur' ruhtinas, jos valtasilmäs koskaan
Tamoraan armossa on katsonut,
Niin kuule, mitä puoltamaton puhuu:
Ma pyydän, armas, anteeks anna kaikki.

SATURNINUS.

Mitä, rouva? Tulin julki häväistyksi,
Ja senkö kostamatta nielisin?

TAMORA.

Ei, Rooman jumalat mua varjelkoot,
Ett' oisin syyppää sinun häpeäsi!
Mut kautta kunniani taata tohdin,
Ett' ylvä Titus syytön kaikess' on:
Tuo raivo on vain suora tuskan ilme.
Ma pyydän, ota hänet armoihin;
Älä hylkää turhast' oivaa ystävää;
Äl' yrmein katsein riko hellää mieltä. —
(Syrjään Saturninukselle.)

Neuvooni suostu, anna perään; salaa
Kaikk' äkeys ja harmi: uusi olet
Sa valtaistuimella istukas;
Vähällä voivat patriisit ja kansa
Tituksen käydä puolelle ja sinut
Pois syöstä kiittämättömyyden vuoksi,
Jok' on, näet, julma synty Roomassa.
Pyyntööni suostu, jätä huoli mulle.
Kun aika tulee, tapan heidät kaikki,
Hävitän perheensä ja puolueensa,

Tuon julman isän pettosikiöineen,
Joit' armahtamaan poiuttani pyysin.
Näkevät, mit' on antaa kadulla
Kuningattaren turhaan polvistua. —
(Ääneen.)

Tule, rakas; — tulkaa pois, Andronicus; —
Vanhusta auta, mieltään virkistä,
Sen muuten katsees hirmumyrsky murtaa.

SATURNINUS.

Oi, nouse, Titus! Keisarinna voitti.

TITUS.

Suur' kiitos teille, valtias, ja hälle!
Uutt' antaa voimaa sanat nuo ja katseet.

TAMORA.

Nyt, Titus, liittynyt kun olen Roomaan
Ja tunnustettu roomattareksi,
Mun tulee keisaria hyvään johtaa.
Niin, tänään, Titus, kaikki viha sammuu,
Ja mulle kunniaks se olkoon, että
Sovitin teidät ystäväinne kanssa. —
Ma teidän puolestanne, Bassianus,
Tein pyhän lupauksen keisarille,
Ett' alistutte sekä mukaannutte. —
Lavinia, — ja te, nuoret, — rohkeutta!
Mun neuvostani polvillanne nöyräst'
Anokaa majesteetilt' anteeksi.

LUCIUS.

Sen vannon keisarin ja taivaan nähden,
Ett' aie oli sopuisimmin puoltaa
Vain sisaren ja omaa kunniaa.

MARCUS.

Sen minäi kunniani kautta vannon.

SATURNINUS.

Pois vain, ja vait! Meit' älkää vaivatko.

TAMORA.

Ei, rakkaani, nyt ollaan ystäviä.
Tribuuni lankoinensa polvistuvat;
En kieltoon tyydy; rakas, katso taakses.

SATURNINUS.

Sun tähtes, Marcus, ja sun veljes tähden
Ja armaan Tamorani pyynnöstä
Suon anteeks noiden nuorten ilkityöt.
Nouskaatte! Näet, Lavinia, vaikka minut
Tylysti jätit, sain tok' ystävän,
Ja varmana kuin kuolo vannoin, etten
Papista poikamiesnä eriäisi.
Pois tulkaa! Keisarin jos hoviin mahtuu
Kaks morsianta, niin, Lavinia, sinä
Ja ystäväsi olkaa vieraani. —
Tää, Tamora, on rakkauden päivä.

TITUS.

Jos majesteetin halu huomenna
On tulla pantterin ja hirven ajoon,
Niin aamull' ääness' ovat koirat, torvet.

SATURNINUS.

Ma tulen, Titus; siitä kiitokset!

(Torventoituksia. Menevät.)

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus

Rooma. Hovilinnan edusta.

(Aaron tulee.)

AARON.

Olympon huippuun Tamora nyt nousee
Fortunan nuolten saavuttamatonna;
Siell' istuu korkealla, hänt' ei häiri
Salaman leimu, pauhu pauanteen,
Ei kateuden kalvaan uhka yllä.
Kuin koitart' aurinkoinen tervehtii
Ja, meren huilattuaan säteillänsä,
Tulisin vaunuin tähtirataa kiittää,
Niin Tamorakin: hänen älyään
Kumartaa mainen korkeus, ja hyve
Vavisten kierii hänen vihans' eessä.
Terästä sydämmes ja älys, Aaron,
Ja sinäi nouse yhtä korkealle
Kuin keisarinnas, jota voittoriemuin
Jo kauan pidit lemmenkahleissa
Ja silmäis lumopiiriin sidottuna
Lujemmin kuin Prometheus Kaukasoon!
Pois mieli matala ja orjanpuku!
Kilisten kullassa ja helmiss' aion
Ma uutta keisarinnaa palvella.
Sanoinko: palvella? Ei, kiemailla
Lumoojaa tuota, jumalatarta,
Semiramista, nymphaa, sireeniä,
Mi lumoo Rooman Saturninuksen
Ja tuhoon hänet vie ja valtakunnan.
Haa! Mikä riita?

(Demetrius ja Chiron tulevat sisään riidellen.)

DEMETRIUS.

Nuoruutesi, Chiron,
Älyä puuttuu, älys terää puuttuu,
Tapoja myöskin, noin kun väliin tunget,
Vaikk' ehdoton on mulla suosio.

CHIRON.

Demetrius, aina sinä pöyhkeilet,
Masentaa nytkin kerskallas mua aiot.
Ei parin vuoden ikäero sua
Tee suosikiks ja mua suosittomaks;
Min' olen yhtä hyvä palvelemaan
Ja kaunoistani palvomaan kuin sinä;
Ja miekkani sen näyttää ilmeisemmin,
Kuink innolla Laviniaa ma lemmin.

AARON.

Hoi, karttuja![5] Täss' yljät tappelevat.

DEMETRIUS.

Nulikka, senkö vuoks, ett' äiti laitto
Kupeelles vahingossa tanssisäilän,

Noin uljaasti nyt ystäviä uhkaat?
Sa lastas anna liimaantua tuppeen,
Siks kunnes paremmin sit' osaat käyttää!

CHIRON.

Mut siksi täysin tuntea sa saat,
Mit' uskallan, vaikk' onkin taito pieni:

DEMETRIUS.

Kopeilet, poika!

(Paljastavat miekkansa.)

AARON.

Mitä teette, herrat?
Lähellä linnaa miekan paljastatte
Ja kadull' ääntä moista pidätte?
Tuon salavihan syyn ma hyvin tunnen,
Mut kultamiljoonistakaan en sois,
Ett' asialliset sen tietäisivät;
Ja mistään hinnast' äitinne ei tahtois
Noin tulla häväistyksi hovissa.
Hävetkää! Miekka pois!

DEMETRIUS.

En minä, kunnes
Sen pistän hänen rintaansa ja työnnän
Takaisin hänen kurkkuunsa sen herjan,
Jot' on mua häväistäkseen huokunut.

CHIRON.

Min' olen siihen varalla ja valmis,
Suupaltti konna, joka sanoin pauhaat,
Mut miekkatyöss' et mitään uskalla.

AARON.

Pois, sanon minä! Kautta jumalien.
Joit' urhoolliset gootit palvovat,
Tää turha riita tuhoo meidät kaikki!
Oi, aatelkaahan, herrat, mik' on vaara
Näin prinssin ilmeist' oikeutta sortaa.
Niin kevytmielinen Laviniako
Ja Bassianusko niin turmeltunut,
Noin että hänen vaimostaan sais kiistaa
Ja sit' ei seurais rangaistus ja kosto?
Pois, herrat, pois! Jos keisarinna tietäis
Tään epäsoinnun syyn, niin suuttuis soittoon.

CHIRON.

Sen tietköön hän ja koko mailma: mulle
Lavinia rakkaamp' on kuin koko mailma.

DEMETRIUS.

Kakara, nöyrempp' ole valinnassasi
Lavinia vanhimman on veljes oma.

AARON.

Olette hullut. Ettekö te tiedä
Kuink' ollaan Roomass' äkäiset ja kateet
Ja kilpaylkiä ei siedetä?
Niin, tietkää, herrat, tästä juonest' oma
Sikiää surmanne.

CHIRON.

Haa, tuhat surmaa
Ma kärsisin, jos hänet voittaisin!

AARON.

Vai voittaisitte?

DEMETRIUS.

Mitä kummaa siinä?

Hän nainen on, ja siksi kosittava;
Hän nainen on, ja siksi voitettava;
Lavinia on hän, siksi lemmittävä.
Enemmän vettä myllyn kautta kulkee,
Kuin mitä tietää mylläri; ja helppo
On leikatusta leiväst' ottaa viilu.
Vaikk' keisarin on veli Bassianus,
Niin Vulcanuksen koristetta muutkin
Ja paremmat on kantaneet kuin hän.

AARON (syrjään).

Niin kyllä, vaikka itse Saturninus!

DEMETRIUS.

Miks olla toivoton, kun voittaa voi
Sanoilla, lahjoilla ja silmäyksillä?
Mitä? Etkö kaurist' usein kaatanut
Ja vienyt kotiin vahdin nokan ohi?

AARON.

Siis näyttää siltä niinkuin pieni keikka
Ois mielessä?

CHIRON.

Niin oikein: kuperkeikka!

DEMETRIUS.

Osait pilkkaan, Aaron.

AARON.

Jospa tekin!

Niin päästäis koko tästä jupakasta.
Mut kuulkaa: hupsujako olette,
Kun tuosta kiistelette? Suututtaisko,
Jos onnistuisi kummankin?

CHIRON.

Ei mua.

DEMETRIUS.

Ei muakaan, kun vain saan muass' olla.

AARON.

Hävetkää, sopikaa, ja riita pois!
Vain oveluus ja juoni teitä auttaa
Halunne perille; siis päättäkää
Se, mitä hyväll' ette saavuta,
Väkisin ottaa, niinkuin parhain sopii.
Sen sanon: ei Lucretia puhtaamp' ollut
Kuin Bassianuksen Lavinia tuo.
Joudumpi tie, kuin vitkain huokausten,
On valittava; minä keksin keinon.
Tuloss' on, herrat, juhlametsästys,
Siell' yhtyy kaikki Rooman kaunottaret.
Avara metsä on ja laaja, monta
On syrjäpaikkaa siellä, jotka ovat
Kuin luodut ryöstölle ja ilkitöille.
Tuo sievä hirvi sopii ajaa sinne
Ja vä'in kaataa, jos ei sanoin voi.
Tää ainut tie on tarjona. No, tulkaa;
Nyt keisarinna, joka pyhän älyns'
Omistaa kostolle ja konnuudelle,
On saapa tiedon tästä hankkeesta.

Hän juoniamme hioo neuvoillaan
Ja eripuraa väliltänne estää
Ja kummankin vie määrään toivottuun.
Kuin Faman huone keisarin on linna,
Täpöisen täynnä kieltä, korvaa, silmää;
Mut metsä julm' on, turta, kuuro, mykkä:
Kävellä siellä voitte, haastaa, ryöstää,
Himonne täyttää taivaan näkemättä
Ja ahmia Lavinian aarteita.

CHIRON.

Ei neuvos ole arkalasta, poika.

DEMETRIUS. *Sit fas aut nefas*, kunnes virran löydän Ja taian, joka tämän poltteen poistaa; *Per Styga, per manes vehor*.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Metsä lähellä Roomaa. Torvien toivotusta ja koirien
haukuntaa kuuluu.

(Titus Andronicus, Marcus, Lucius, Qvintus, Martius ja
metsästäjiä tulee.)

TITUS.

Jo ajo käy; on aamu sinikirkas
Ja keto tuoksuu, metsä vihannoi.
Täss' irti koirat! Haukkuun havahtukoot
Nyt keisari ja armas nuorikko,
Ja prinssi myöskin; torvet raikukoot,
Niin että koko hovi vastaan kaikuu.
Te, pojat, teidän niinkuin minun tulee
Visusti pitää huolta keisarista:
Mua viime yönä pahat unet häiri,
Mut huomenkoitto taas mun virkisti.

(Jahtitorvien toivotusta.)

(Saturninus, Tamora, Bassianus, Lavinia, Demetrius,
Chiron seuralaisineen tulevat.)

TITUS.

Teen keisarille hyvät huomenet,
Ja yhtä hyvät teille, keisarinna! —
Lupasin torvill' ajomerkin antaa.

SATURNINUS.

Se hauska oli toitaus, hyvät herrat,
Mut nuorikoille liian aikaista.

BASSIANUS.

Lavinia, mitä sanot?

LAVINIA.

Mulle ei:

Kaks tuntia jo valveill' olen ollut.

SATURNINUS.

No, joutuin tänne hevoset ja vaunut!
Sitt' erän pyyntiin! (Tamoralle.) Roomalaisen ajon
Nyt saatte nähdä, rouva.

MARCUS.

Mull' on koirat,

Jotk' ylös saavat karjaan pantterinkin
Ja korkeint' äkkijyrkkää nousevat.

TITUS.

Hevoset mulla, jotka saaliin jälkeen
Kuin pääskyt kedon yli kiitävät.

DEMETRIUS.

Veli, meill' ei hevost' eikä koirakaan,
Mut kauniin kauriin kaadammepe vaan.

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Yksinäinen paikka metsässä.

(Aaron tulee, kukkaro kultaa kädessä.)

AARON.

Mua viisaat arvelevat hupsuksi,
Kun alle puun näin paljon kultaa kätken.
Jost' itse en saa mitään milloinkaan.
Ken minusta niin halpaa luulee, tietköön,
Ett' tästä kullasta ma valan juonen,
Jost', ovelasti muokaten, voi siitä
Mit' uhka-uhallisin konnantyö.

Tuoss' uinu, kultaa!

(Kätkee kullaa.)

Rauhan kadottakoon,
Kera keisarinnan ken käy almun jakoon!

(Tamora tulee.)

TAMORA.

Oi, rakas Aaron, miks on katsees synkkä,
Kun kaikkialla riemu vallitsee?
Joka pensahassa visertelee linnut,
Käy päivänlekkoon käärme kiemuraan,
Vihanta lehvä tuulemassa värjyy
Ja varjollansa kedon kirjailee.
Sen sulokatveen istukaamme, Aaron,
Ja — koiria kun kaiku lörppä matkii,
Kimeesti torvensointiin vastaten,
Ikäänkuin kahdet ajot käymässä' oisi —
Leväten kuunnelkaamme haukuntaa;
Ja — niinkuin painin jälkeen, jota muinoin
Tuo prinssi-karkuri[6] ja Dido leikki,
Kun onneks myrsky heidät yllätti
Ja luola hiljaa kätki uudukkoonsa —
Niin mekin, käsi toisen kaulassa,
Nukumme leikin jälkeen vienoon uneen,
Ja koirat, torvet, linnunviserrys
On meille niinkuin imettäjän laulu,
Jok' uneen pienokaista viihdyttää.

AARON.

Vaikk' ohjaa Venus teidän halujanne,
Mun poveni on valtias Saturnus.[7]
Mitä sanoo kuolonjyökkä silmäni,
Vait-oloni ja tämä musta mieli,
Nää villakippurat, jotk' oijistuvat
Kuin käärme, joka kiemurastaan kirpoo
Ja tuhoovaiseen työhön suoriutuu?
Ei, rouva, nää ei lemmen merkkejä!
Sydäntä ohjaa viha, kättä surma,
Ja päässä veri takoo, kostonhimo.
Tamora, valtiatar sieluni,
Joll' ei oo muuta taivasta kuin sinä:

Tää Bassianuksen on tuomiopäivä,
Pois kieli viedään Philomelaltaan,
Jolt' impeyden sun poikas tänään ryöstää,
Kätensä pesten yljän veressä.
Kas, tässä kirje; ota se, ma pyydän;
Tää surman käärö anna kuninkaalle. —
Muut' älä kysy; täällä vakoillaan.
Tuoss' osa onnen saaliistamme saapuu,
Se tuhoaan ei vielä aavista.

TAMORA.

Ah, armas mauri, armaamp' elämääni!

AARON.

Vait, keisarinna! Bassianus tulee;
Hänt' ärsytä; ma noudan poikasi
Sua puoltamaan, vaikk' olkoon mistä riita.

(Menee.)

(Bassianus ja Lavinia tulevat.)

BASSIANUS.

Ken täällä? Rooman suuri keisarinna,
Erillään sopivasta seurastaan?
Tai ehkä valepukuinen Diana,
Mi pyhät puistonsa on jättänyt
Suurt' ajoamme täällä nähdäkseen?

TAMORA.

Hävytön salateiden nuuskija,
Jos mull' ois kehuttu Dianan voima,
Niin oiti otsaasi Actaeonin
Ma sarvet istuttaisin, jotta koirat
Sun uutis-ruumiiseesi hyökkäisivät,
Sa röyhkä moukka, päälletunkija!

LAVINIA.

Anteeksi, arvon rouva, mutta luullaan,
Ett' oiva teill' on sarvenpano-taito,
Ja varmaan kahdenkesken maurin kanssa
Nyt teette kokeita. Zeus varjelkoon
Sen miehen koirist' isäntäanne tänään!
Ois sääli, hirveksi jos luultais häntä.

BASSIANUS.

Tuo musta kimriläinen,[8] tietkää, rouva,
Ihonsa-laiseks laittaa kunnianne,
Häjyksi, inhaksi ja likaiseksi.
Miks seurastanne erottauduitte,
Astuitte alas valkoratsultanne
Ja tähän kolkkoon paikkaan hiivitte,
Ei muita mukana kuin villi mauri,
Jos teit' ei ruma himo johtanut?

LAVINIA.

Kun leikissäanne teitä häiritsimme,
Niin tietystikin jalo mieheni
Saa röyhkän nimen! — Tule, mennään pois!
Hyväilköön korpinmustaa lemmikkiään,
Tää alho sopiva on sellaiseen!

BASSIANUS.

Tään veljeni ma, keisarin, teen tiedoks.

LAVINIA.

Nää vehkeet tiettyjä on kauan olleet.

Oi, ruhtinas, kuink' on sua petetty!

TAMORA.

Miks malttamust' on mulla tuota kestää?

(Demetrius ja Chiron tulevat.)

DEMETRIUS.

Mitä, äiti hyvä, kallis keisarinna,
Miks katseenne on ontto noin ja kalvas?

TAMORA.

Mull' eikö syytä ole kalpeuteen?
Nuo kaks mun tähän paikkaan viettelivät.
Se, näette, autio on, synkkä laakso:
Puut, vaikk' on kesä, vaivaiset ja kuivat
Ja mistelin ja naavan peittämät.
Tääll' aurinko ei koskaan paista, täällä
Yöpöllöt pesii vain ja kolkot korpit.
Tään jylhän rotkon mulle näyttivät,
Sanoivat, että täällä sydänyöllä
Tuhannet aaveet, sihisevät kyyt,
Tuhannet rupikonnat, piikkisiat
Niin julmaa vihloääntä pitävät,
Ett' tämän kun vain kuulee kuolevainen,
Niin hullaantuu tai kuolee siihen paikkaan.
Tään helvetillisen kun tarinan
He päättivät, mun heti uhkasivat
Tuhoisen tammen runkoon sitoa
Ja siihen jättää kurjaan kuolemaan.
Sanoivat viel', ett olen rietas portto
Ja irstas gootitar ja mitä pahint'
On korva koskaan tämänlaista kuullut.
Ja jos ei teit' ois onni tänne tuonut,
He kostons' olisivat täyttäneet.
Se kostakaa, jos äiti teille rakas,
Tai teit' en enää lapsikseni sano.

DEMETRIUS.

Täll' osoitan, ett' olen poikasi.

(Pistää Bassianuksen kuoliaaksi.)

CHIRON.

Ja minä tällä: siinä miehen isku!

(Pistää hänkin miekkansa Bassianukseen.)

LAVINIA.

Semiramis, — ei, julma Tamora!
Paraiten sulle sopii oma nimi.

TAMORA.

Tikari tänne! Saatte nähdä, pojat,
Ett' äidin käsi äidin herjan kostaa.

DEMETRIUS.

Seis, äiti! Hänet muuhun varataan:
Pui ensin vilja, sitten oljet polta.
Tuo nukke kehuskeli siveyttään,
Aviovalaans', uskollisuuttansa,
Ja tuolla ruseell' uhmas valtaanne;
Hän tuonko saisi mukaans' ottaa hautaan?

CHIRON.

Jos niin käy, olen minä eunukki.
Johonkin syrjärotkoon ruumis viedään,
Ja tehdään siitä himollemme patja.

TAMORA.

Mut halaamanne hunajan kun saitte,
Niin vaapsain tappakaa, se muuten pistää.

CHIRON.

Me siitä vastaamme; ei vaaraa, äiti.
Nyt, käpyseni, viemme väkisin
Tuon tarkkaan talletetun siveytesi.

LAVINIA.

Oi, Tamora, on naisen kasvot sulla,

TAMORA.

En tahdo enää kuulla; viekää pois!

LAVINIA.

Rukoilkaa, herrat, että hän mua kuulee!

DEMETRIUS.

Hänt', äiti, kuule; hänen kyynelistään
Sa riemuitse, mut sydämmesi olkoon
Kova kuin sateenpisaroille kivi.

LAVINIA.

Emoa tiikerinkö pentu neuvoo?
Hänt' älä neuvo: hän sun opetti.
Imemäsi maito muuttui marmoriksi,
Jo nisästä sa julmuutesi joit.
Mut äidin pojat ain' ei yhtä maata:
(Chironille.)
Sinä häntä pyydä naista säälimään.

CHIRON.

Äpäräks itsenikö tekisin?

LAVINIA.

Niin oikein: leivosta ei korppi siitä.
Mut olen kuullut — oi, jos ois se totta! —
Ett' antaa leijonakin säälistä
Kuninkaan-kynnet vuolla kämmenestään,
Ja että korppi ruokkii löytölasta,
Vaikk' omat poikaset on nälissään.
Oi, ole mulle, vaikk' on poves jäätä,
Jos et noin hyvä, sentään hiukan hellä!

TAMORA.

En tuota minä ymmärrä; pois, pois!

LAVINIA.

Selitän sulle: taattoseni tähden,
Jok' armahti, vaikk' ois sun voinut tappaa,
Oi, kuurot korvas avaa, älä paadu!

TAMORA.

Vaikk' itse et mua oiskaan loukannut,
Niin hänen tähtens' olen säälimätön.
Te, pojat, muistatte, kuink' itkin turhaan,
Ett' uhriks eivät veisi veljeänne,
Mut tyly Titus oli armoton.
Pois viekää, tehkää hälle mitä mieli,
Jot' inhempaa, sen mieluisempaa mulle.

LAVINIA.

Tamora, laupiaaks sua mainitaan,
Jos omin käsin tässä minut surmaat.
En elämää näin kauan kerjännyt:
Jo kuolin, raukka, kun Bassianus kaatui.

TAMORA.

No mitä sitten kerjäsit, sa houkka?

LAVINIA.

Pikaista kuolemaa, ja vielä yhtä,
Jot' epää naiseus mua mainimasta:
Mua himost' auta, murhaa pahemmasta;
Johonkin inhaan kuoppaan minut viskaa,
Miss' ei näe ruumistani miehen silmä;
Se tee, se laupiasta murhaa on!

TAMORA.

Näin kultapojiltani palkan veisin.
Sinussa tyydyttäkööt himoan.

LAVINIA.

Ei armoa? Ei sääliä? Oo, peto,
Naissuvun häväistys ja vihollinen!
Tuhotkoon tuho —

CHIRON (riistää Lavinian mukaansa).

Ei, nyt tugin suusi. —

Tuo sinä miehen ruumis! Tuoss' on rotko,
Johonka Aaron käski hänet heittää.

(Menevät.)

TAMORA.

Hyvästi, pojat! Älkää päästäkö!
Sydämmen iloa en ennen tunne,
Kuin kaikk' Andronicukset poiss' on tieltä.
Nyt menen saamaan mauriltani muiskun,
Ja pojat hurjat raiskaamaan tuon luiskun.

(Menee.)

Neljäs kohtaus.

Sama paikka.

(Aaron, Qvintus ja Martius tulevat.)

AARON.

No, tulkaa, hyvät herrat; jalat alle!
Sen inhan rotkon heti teille näytän,
Miss' äsken pantterin näin nukkumassa.

QVINTUS.

Himentää silmää; mitä tietänee?

MARTIUS.

Niin minunkin; jos ei mua hävettäis,
Niin ajon heittäisin ja nukahtaisin.

(Putoaa rotkoon.)

QVINTUS.

Mitä? Putositko? Mikä viekas rotko!
On suulla villit orjantappurat,
Ja näiden lehdill' uutta verta päilyy
Niin heleää kuin kukill' aamukaste.
Kamala paikka tämä minust' on.
Veli, sano, loukkaannuitko pudotessas?

MARTIUS.

Mua loukkas kauhein näky, mik' on koskaan
Sydämmeen silmän kautta tuskaa tuonut.

AARON (syrjään).

Nyt kuninkaan tuon tätä katsomaan,
Niin näkemästään uskoo, että nämä
Ne hänen veljensä on surmanneet.

(Menee.)

MARTIUS.

Miks et mua lohduta ja pois mua auta
Täst' oneasta verikuopasta?

QVINTUS.

Mun vallannut on omituinen kauhu;
Vapisee ruumis, kylmä hiki valuu;
Sydän varoo pahempaa kuin silmä näkee.

MARTIUS.

Sydämmes totta aavisti, se varma:
Sinä ja Aaron tänne katsokaa,
Niin kuolon julman verikuvan näette.

QVINTUS.

On poissa Aaron; hellä sydämmeni
El salli silmiäni sitä nähdä,
Jot' aavistellenkin jo kammoksen.
Mik' on se, sano! Pelännyt en koskaan
Niin ole niinkuin laps, en tiedä, mitä.

MARTIUS.

Bassianus makaa tässä verissään
Kuin teurastettu lammas mätettynä
Pimeään, veriseen ja kolkkaan kuoppaan.

QVINTUS.

Kuin tiedät pimeässä, ett' on hän se?

MARTIUS.

On verisessä sormessansa sormus,
Sen kiiltokivi kuopan kirkastaa
Ja niinkuin tuohus hautakammiossa
Valaisee vainaan tuhkanharmaat posket
Ja kuopan inhan poven paljastaa.
Näin paistoi Pyramukseen kalvas kuu,
Kun yöllä immen verissä hän virui.
Oi, veli, auta mua raukein käsin —
Jos kauhu sun on raukaissut kuin minun —
Täst' ilkeästä kuolon tyrmästä:
Kokytön sumusuu[9] ei kauheampi.

QVINTUS.

Ojenna kätes, että sua autan;
Tai, jos ei voimaa mulla sitä tehdä,
Minutkin tämän ahnaan kuilun kitaan
Sa vedä, Bassianus-raukan hautaan.
En jaksa vetää sua reunaan asti.

MARTIUS.

En minäkään sun avuttasi nousta.

QVINTUS.

Kättesi vielä kerran; sit' en päästä,
Ennenkuin vedän sun, tai sinä mun;
Jos sin' et tule, tulen minä luokses.

(Putoaa kuoppaan.)

(Saturninus ja Aaron tulevat.)

SATURNINUS.

No, tule pois; sen luolan tahdon nähdä
Ja tuon, ken juur' vastikään siihen juoksi.
Ken olet sinä, sano, joka tuohon
Maan ammottavaan nieluun juuri astuit?

MARTIUS.

Titus Andronicuksen polo poika,
Jok' onnettomaan aikaan tänne saapui
Sun veljes tavatakseen kuolleena.

SATURNINUS.

Kuolleena veljeni? Sa puhut pilaa:
Hän puolisoineen jahtimajass' on
Tään hauskan ajopaikan pohjoispäässä;
Ei siitä tuntia, kun hänet näin.

MARTIUS.

En tiedä, missä nähtiin elossa,
Mut voi! Hän täältä löytyi kuolleena.

(Tamora seurueineen, Titus Andronicus ja Lucius tulevat.)

TAMORA.

Miss' on mun valtiaani, keisari?

SATURNINUS.

Täss', armas, mielimurteen murtamana.

TAMORA.

Ja miss' on Bassianus, veljesi?

SATURNINUS.

Nyt haavaani sa tutkit pohjaa myöten:
Bassianusraukka täss' on murhattuna.

TAMORA.

Siis myöhään tulee tämä turmakirja,
(Antaa kirjeen.)
Tään äkinäisen tragedian luonnos.
Vain kummeksin, ett' ihmismuoto hienoon
Voi hymyyn peittää moista murhavimmaa.

SATURNINUS (lukee).

"Jos emme sievosesti tapaa häntä —
Bassianusta ma tarkoitan — niin sinä,
Hyvä metsästäjä, kaiva hälle hauta.
Nyt meidät ymmärtänet. Palkkas löydät
Sa nokkosista luota seljapuun,
Mik' oksillansa peittää kuopan suun,
Johon on haudattava Bassianus.
Se tee, niin iki-ystävät saat meistä."
Oi, Tamora, moist' onko koskaan kuultu?
Täss' on se kuoppa, tässä seljapuu;
Hakekaa löytääksenne metsästäjä,
Jolt' on Bassianus saanut surmansa.

AARON.

Ja, majesteetti, täss' on rahapussi.

SATURNINUS (Titukselle).

Kaks verikoiraa, sinun sikiöitä,
On tässä vieneet veljeltäni hengen.
Pois kuopasta, ja tyrmään heidät viekää!
Siell' olkoot, kunnes heille kidutukset
Ma keksin ennen kuulumattomat.

TAMORA.

He kuopassako ovat? Kummallista!
Kuink' äkkiä ne murhat tulee ilmi!

TITUS.

Suur' majesteetti, heikko polvi maassa
Rukoilen puserretuin kyynelin,
Ett' tämä poikieni konnantyö,
Niin, konnantyö, jos näytetään se toteen, —

SATURNINUS.

Vai vielä toteen? Ilmeistähän on se. —
Ken löysi kirjeen? Sinä, Tamora?

TAMORA.

Andronicus sen itse otti maasta.

TITUS.

Sen tein; mut suokaa minun taata heitä:
Isäni pyhän haudan kautta vannon,
Ett' ovat teidän käskystänne valmiit
Verellään luullun työnsä maksamaan.

SATURNINUS.

En takuustasi huoli; mua seuraa.
Te viekää ruumis, murhaajat te viekää.
Puhua älkööt saako; syy on selvä;
Jos pahempaa ois loppua kuin surma,
Sen, jumalauta, heihin sovittaisin.

TAMORA (Titukselle).

Rukoilen keisaria; poikais tähden
Siis älä pelkää, kaikki hyvin käy.

TITUS.

Tule, Lucius, heitä et saa puhutella.

(Menevät eri tahoille.)

Viides kohtaus.

Sama paikka.

(Demetrius ja Chiron tulevat, raastaen muassaan raiskattua
Laviniaa, jonka kädet ovat silvotut ja kieli leikattu
pois suutta.)

DEMETRIUS.

Nyt mene, kerro — haastaa jos voi kieleen —
Ken pois sen leikkasi ja raiskas sun.

CHIRON.

Tai kirjoita ja niin tuo tietos ilmi;
Rupea kirjuriks, jos tyngät sallii.

DEMETRIUS.

Kas, katseilla ja merkeillä hän uhmaa!

CHIRON.

Mene, raikast' ano vettä, pese kätes!

DEMETRIUS.

Ei kieltä hällä eikä käsiä;
Siis menköön äänetönnä menojaan.

CHIRON.

Menisin hirteen, hänenä jos oisin.

DEMETRIUS.

Jos sull' ois kättä, millä tehdä silmu!

(Demetrius ja Chiron menevät.)

(Marcus tulee metsältä.)

MARCUS.

Mitä? Veljenkö tytär, joka kiirein
Noin pakenee? Hoi, serkku! Miss' on miehes? —
Jos unta näen, niin valvetakseni
Pois annan kaikkeni; jos valveill' olen,
Niin lentotähti minuun iskeköön,
Ikuisen että uneen nukahtaisin! —
Sano, armas serkku, mikä tily käsi
Pois leikkasi ja silpoi ruumiistasi
Sen kalliit koristeet, sen kaksi oksaa,
Nuo, joiden varjoss' oisi kuninkaat
Halanneet levätä, mut eivät koskaan
Niin suurta saavuttaneet onnea,
Ett' oisi lempes saaneet? Miks et vastaa? —
Ah' lämmin purppurainen verivirta;
Kuin tuulen liikuttama lähteen huoko,
Sun rusohuulillasi nousee, laskee
Ja tulee, menee henkäyksesi kanssa!
Sun joku Tereus varmaan raiskasi,
Ja kieles silpoi, jottei tulis ilmi.
Ah, kasvot häpeästä käännät pois!
Ja vaikka vuotanut on vähiin veres
Kuin kolmen putken kautta, vesisuihku,
Niin poskes hehkuu kuin Titaanin muoto,
Kun punoittain se pilven kanssa kamppaa.
Sanonko puolestasi: niin se on?
Jos tietäis vaan! Jos tuntisin sen pedon,
Kiroilla sydäntäni keventäisin!
Salainen suru on kuin umpi-uuni:
Sydettää sydämmen, miss' asustaa.
Vain kieli Philomelalt' otettiin,
Ja vaivoin tuskans' ompeli hän liinaan;
Sult', armas serkku, tääkin apu vietiin.
Sun kohtas ovelampi Tereus:
Hän katkoi kauniit sormet nuo, jotk' oli
Somempaa ommelleet kuin Philomela.
Josp' ois tuo peto nähnyt liljakättes
Lipovan luutulla, kuin haavanlehden
Ja sulkkukielienkin suutelevan
Ihailen niitä, eipä hengen uhall'
Ois rohjennut hän niihin koskea;
Tai sulokieles taivaallisen soinnun
Jos oisi kuullut hän, niin veitsen oisi
Kädestään päästänyt ja nukahtanut
Kuin Orpheuksen lauluun Kerberus.
Pois tule, isäs sokeaksi tee:
Näköä moist' ei isänsilmä kestä.
Lemuvat niitut hetken rajuilma
Voi upottaa; ja kuink' ei isän silmää
Sois pitkäin kuukausien kyneleet?
Pois tule; jaamme sinun kanssas surun;
Saat siitä, raukka, pienen lohdun murun.

(Menevät.)

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Katu Roomassa.

(Senaattoreja, tribuuneja ja oikeudenpalvelijoita tulee, heidän mukanaan Martius ja Qvintus, jotka sidottuina viedään teloitettaviksi. Titus kulkee edellä, rukoillen poikainsa puolesta.)

TITUS.

Tribuunit, kuulkaa, arvon isät, kuulkaa!
Oi, vanhust' armahtakaa, jonka nuoruus
Sodissa kului vaaran-alaisissa,
Te rauhan turvissa kun nukuitte!
Aatelkaa vertani, jok' eestä Rooman
On juossut, valvotuita pakkas-öitä,
Karvaita näitä kyyneleitä, joita
On poskieni vanhat rypyt täynnä!
Oi, poikiani säälikää: ei heillä
Niin sielu ole paatunut kuin luullaan.
En poikaa kahtakolmatt' itkenyt,
Kun kaatuivat he maineen tanterelle,
Mut näiden puolesta ma tomuun piirrän
(Heittäytyy maahan; senaattorit y.m. kulkevat ohi.)
Sydämmen tuskan, sielun vetreet veet.
Maan janon kyyneleeni sammuttakoot;
Poikaini veri sitä häpein punaa.
Oi, maa, sua runsahammin pisaroillaan
Nää kaksi vanhaa rauniota kastaa
Kuin kuuroillansa nuori toukokuu.
Sua kesäpoudilla ma kostutan,
Ma kuumien vesien talvilumes sulaan
Ja muodollesi iki-kevään luon,
Jos kultapoikaini et verta juo.
(Lucius tulee, miekka paljastettuna.)
Tribuunit lempeät, te harmaapäät,
Kumotkaa tuomio, oi, vapauttakaa
Mun poikani, ja sanoa mun suokaa,
Mun, jok' en ole koskaan itkenyt,
Ett' teidät hellytti mun kyyneleeni!

LUCIUS.

Oi, kallis isä, turhaan valitat:
Sua tribuunit ei kuule, kaikk' on menneet;
Kiville suruasi haastelet.

TITUS.

Ah, Lucius, veljeis puolesta ma puhun.
Tribuunit hyvät, pyydän vielä kerran, —

LUCIUS.

Tribuunit ei sua kuule, isä kulta.

TITUS.

Se ei tee mitään; jos mua kuulisivat,
Mua eivät huomaisi; jos huomaisivat,
Mua eivät säälisi; mut minun täytyy
Puhua, vaikka turhaan, poikain eestä.
Siks suruni haastan kiville;
Vaikk' eivät vastaakaan ne tuskilleni,
Paremmat ovat toki tribuuneja:
Ne eivät puhettani keskeytä;
Kun itken, nöyrästi ne ottavat
Mun kyyneleni vastaan, itkein nekin;
Ja arvokas jos heillä vain ois puku,
Ei tribuunia heidän vertaistaan.
Kivi pehmyt on kuin vaha, tribuuni

Kovempi kiveä; on vaiti kivi,
Ei ketään loukkaa, mutta tribuunit
Kielellään ihmisiltä hengen vievät.

(Nousee.)

Mut miksi tässä seisot, miekka maalla?

LUCIUS.

Vapautan kuolemasta veljeni;
Siit' yrityksest' ovat tuomarit jo
Ikuisen maanpakoon mun tuominneet.

TITUS.

Oi, onnellinen! Sehän ystävyttä!
Hupero, etkö huomaa, että Rooma
Vain erämaa on, täynnä tiikereitä?
Eräänsä tiiker' etsii; Rooma minut
Ja omaiseni ottaa. Onni sulle,
Näist' ahmoista kun pääset maanpakoon!
Mut ketä Marcus-veli tuossa tuo!

(Marcus ja Lavinia tulevat.)

MARCUS.

Varusta vanhat silmäs itkemään,
Sydämmes muuten särkyy, jalo Titus:
Ma vanhuudelles kuolon tuskaa tuon.

TITUS.

Se syökö minut? Anna mun se nähdä!

MARCUS.

Tää oli tyttäres.

TITUS.

On vieläkin.

LUCIUS.

Voi mua! Tämä näkö minut tappaa.

TITUS.

Pelokas poika! Nouse, katso häneen. —
Lavinia, sano, mikä kiron käsi
Sun saattoi kädetönnä isäs eteen?
Ken houkkapää se mereen vettä loi
Ja varvun heitti Troian suureen paloon?
Suruni täys ol' ennen tuloasi,
Nyt, niinkuin Niili, rajoissaan ei pysy. —
Hae miekka! Minäi katkon käteni:
Ne Roomaa ovat puoltaneet, mut turhaan;
Mua ruokkiessaan tuskaa ruokkineet;
Rukoiluun olen nostanut ne suotta;
Ja apu niist' on ollut hyödytön.
Nyt muut' en palvelusta niiltä pyydä,
Kuin että toinen hakkaa toisen pois.
Laps, hyvä ettei sulla käsiä:
On turhaa käsin Roomaa palvella.

LUCIUS.

Sano, rakas sisko, kuka sinut räökkäs?

MARCUS.

Ah! Voi! Tuo ajatusten armas elin,
Jonk oli jokellus niin hurmaavaa,
Nyt pikku-kupuhäkistään on viety,
Miss' sointujaan kuin lintu liverteli
Ja korvat lumos sulosävelin.

LUCIUS.

Ah, sano sitten sinä, ken sen teki.

MARCUS.

Tuommoisna hänen löysin; puistossa
Hän harhas, piileskellen niinkuin kauris,
Jok' auttamattoman on haavan saanut.

TITUS.

Hän oli kauriini; ken hänet silpoi,
Löi minuun pahemman kuin kuolinhaavan.
Nyt luodolla ma seison niinkuin mies,
Jok', ympärillään ärjy meri, näkee
Kuink' aalto aallolt' yhä paisuu kuohu,
Odottain vain, ett' ärjäs hyökylaine
Kitaansa hänet nielee suolaiseen.
Tuost' armaat poikaseni kuoloon kulki;
Maanpakolaisna tuossa toinen seisoo,
Ja veli tässä tuskiani itkee.
Mut elämälleni on haikein isku
Lavinia kallis, kalliimp' elämääni. —
Jos tuossa asuss' oisin kuvas nähnyt,
Olisin tullut hulluksi; nyt mitä,
Kun tuommoisena näen sun elävältä?
Ei kättä sulla kuiveeks kyynelten,
Ei kieltä ilmi tuomaan, ken sun silpoi.
On miehes kuollut; hänen kuolemastaan
Sun veljes syytettyinä myöskin kuolleet.
Ah, katso, Marcus! Katso häntä, Lucius!
Kun veljet mainitsin, niin kyyneltulva
Taas posken kostutti, kuin mesikaste
Maast' otetun ja surkastuneen liljan.

MARCUS.

Sit' itkee kenties, että tappoivat
He hänen miehensä; tai kenties sitä,
Ett' tietää syyttömiksi veljensä.

TITUS.

Iloitse: he jos miehes tappoivat,
Niin oikeus sen kostanut on heille. —
Ei, ei, niin rumaa työtä eivät tehneet,
Sen siskon suru selväst' osoittaa. —
Laps rakas, suo mun suulles suukko painaa,
Tai anna merkki, miten tuskaas liennän.
Kaikk' istummeko, setäs, Lucius-veljes,
Sinä ja minä lähteen ympärille,
Vedestä poskiamme katsellen,
Kuink' ovat likaiset, kuin niityt, joihin
On inhan liman tulva jättänyt?
Ja lähteeseenkö tuijotamme, kunnes
Tuon kirkkaan veden raikas maku muuttuu
Karvaista kyynelistä suolaiseksi?
Vai kätemmekö katkomme? Tai poikki
Puremme kielemme, ja mykin ilmein
Elämme inhat loppupäivämme?
Mitä? Me, joill' on kieli, tuumikaamme
Jotakin kurjaa vielä kurjempaa,
Ett' ällistyvät sitä jälkipolvet.

LUCIUS.

Äl' itke, rakas isä! Tuskillesi,
Näet, sisko-parka ääneen nyhkyttää.

MARCUS.

Rauhoitu, serkku! — Kuivaa silmäs, Titus!

TITUS.

Oi, Marcus, Marcus! Hyvin tiedän, veli,
Ett' ei sun liinaas kyyneleeni mahdu:
Mies-parka, omillas sen kastelit.

LUCIUS.

Lavinia rakas, poskesi ma kuivaan.

TITUS.

Kas, Marcus, kas! Ma merkkins' ymmärrän.
Jos kieltä hällä, sanoisi hän nyt
Sen veljellensä, minkä minä sulle:
Tuo liina, märkä veljen kyyneleistä,
Ei avuks ole siskon poskille.
Oo, tätä surun yksimielisyyttä!
Mut yhtä kaukana on lohdutus
Kuin manalan on mailta siunaus.

(Aaron tulee.)

AARON.

Titus Andronicus, tään sanan sulle
Tuon keisarilta: poikias jos hellit,
Niin Luciuksen, Marcuksen tai sinun
Kätensä tulee jonkun katkaista
Ja lähettää se hälle; palkaks siitä
Hän tänne poikas elävinä laittaa
Ja heidän rikoksensa anteeks suo.

TITUS.

Oi, keisar' armias! Oi, rakas Aaron!
Noin leivon kielelläkö korppi laulaa
Ja päivän nousust' ilotiedon tuo?
Käteni kernaast' annan keisarille;
Mua auta katkomaan se, hyvä Aaron.

LUCIUS.

Seis, isä! Ylvää kättäs ei saa viedä,
Jok' on niin monta vihollista lyönyt.
Tää käsi riittää. Minun nuoren veri
On halvempaa kuin sun; mun käteni
On pelastava veljieni hengen.

MARCUS.

Molempain teidän käsi Rooman eestä
Veristä tapparaa on heilutellut,
Tuhoa tuoden vihollisen päille:
Teill' ansiot on kummallakin suuret.
Mun käteni ei mitään tehnyt; kelpaa
Tok' ehkä lankojeni lunnaiksi:
Se silloin säästynyt on jaloon työhön.

AARON.

Sopikaa pian, kenen käden saan:
He voivat kuolla ennen armahdusta.

MARCUS.

Mun käteni sa vie.

LUCIUS.

Ei, kautta taivaan!

TITUS.

Ei riitaa! Tämänlainen kuiva ruoho
On kitkettävä pois; siis minun saat.

LUCIUS.

Oi, rakas isä, pojastas jos käyn,

Mun pelastaa suo veljieni henki!

MARCUS.

Isämme nimess', äitimmekin tähden,
Mun anna veljen rakkautt' osottaa!

TITUS.

Sopikaa siis; ma säästän käteni.

LUCIUS.

Käyn heti kirveen.

MARCUS.

Minä sitä käytän.

(Lucius ja Marcus menevät.)

TITUS.

Käy tänne, Aaron, — aion heidät pettää.
Kätesi mulle lainaa, niin saat minun.

AARON (syrjään).

Jos petosta on tuo, niin rehellinen
Min' olla tahdon enkä koskaan ketään
Noin pettää: — vaan sun toisin tavoin petän,
Sen vähän ajan päästä nähdä saat.

(Lyö poikki Tituksen käden.)

(Lucius ja Marcus palaavat.)

TITUS.

Nyt kiista pois! Nyt tehtävä on tehty. —
Kätteni, Aaron, keisarille vie;
Tää käsi, sano, suojannut on häntä
Sadoista vaaroista; hän haudatkoon sen,
Sit' on se vähintäänkin ansainnut.
Ja poikani, se sano, ovat mulle
Kuin jalokivet, joista halvan maksoin,
Mut sentään kalliin, omani kun ostin.

AARON.

Andronicus, nyt menen. Kädestäsi
Saat kohta poikasi, — (Syrjään.) niin, heidän päänsä.
Oo, kuinka tästä konnantyöstä nautin
Jo aatoksissa! Valkoiset ja narrit
Vain hyvää tehkööt, suokoot armahdusta;
Mull' olkoon sielu, niinkuin pinta, musta!

(Menee.)

TITUS.

Täss' yhden käden nostan taivaaseen,
Maan puoleen lasken tämän heikon tyngän.
Jos valtoja on, jotka kyyneleitä
Katalan säälii, niitä rukoilen.

(Lavinialle.)

Mukana polvistutko? Tee se, lapsi!
Oi, taivas, kuule meitä, muuten ilman
Sokaamme huokauksilla, pimitämme
Sumulla auringonkin, niinkuin pilvi,
Kun märkään syliinsä se sulkee sen.

MARCUS.

Oi, veli, puhu mahdollisia,
Äläkä syvään epätoivoon syöksy!

TITUS.

Suruni syvä on, ei sillä pohjaa,
Siis on sen purkauskin pohjaton.

MARCUS.

Tok' anna järjen johtaa voivotustas.

TITUS.

Jos tässä kurjuudessa ois järkeä.
Niin voisoin voihkinalle rajan panna.
Kun taivas itkee, eikö maakin tulvi?
Kun myrsky riehuu, eikö meri ärjy
Ja pöhöposkin uhmaa taivaita?
Kysytkö järkisyytä tähän meluun?
Min' olen meri; kuules, kuin se huokaa!
Hän itkevä on taivas, minä maa;
Mereni hänen huokauksistaan paisuu,
Ja maani hänen vuolaast' itkustaan
Kuin vedenpaisumuksen tulviin hukkuu.
Sen vuoks ei sisässäni pysy tuska,
Kuin juopon pois mun oksentaa se täytyy.
Siis sallikaa — ken hukkaa, sill' on lupa
Karvaasta suustaan purkaa sappea.

(Sanansaattaja tulee, tuoden kaksi päätä ja yhden käden.)

SANANSAATTAJA.

Sa, kunnan Titus, huonon palkan sait,
Kun hyvän kätes laitoit keisarille.
Tässä yleväin on poikiesi päät;
Kättesi tässä, pilkoin palautettu.
Suruas ilkutaan ja uljuuttas.
On tuskemp' ajatella tuskiasi
Kuin muistaa oman isän kuolemaa.

(Menee.)

MARCUS.

Jääks muuttukoon Sicilian kuuma Etna,
Ja hornan iki-lieskaks poveni!
Ei moista kurjuutt' ihminen voi kestää!
Tuo hoivaa ilku itkevien kanssa,
Mut tuskan pilkka kaksin kerroin surmaa.

LUCIUS.

Tää näky noinko syvän haavan lyö,
Ja sentään inhottu ei elo väisty!
Elolle elon nimen kuolo jättää,
Kun muut' ei jäljell' elosta kuin henki!

(Lavinia suutelee Titusta.)

MARCUS.

Ah, syddn-parka, lohдутon on muiskus:
Jäävettä ryytyneelle madolle!

TITUS.

Oi, milloin päättyykään tää kauhun uni!

MARCUS.

Hyvästi, mairittelu! Kuole, Titus!
Et nuku nyt; näet poikiesi päät,
Soturinkätes, tyttös silvottuna;
Maanpakolaisen poikas kauhusta
Kalvaana, veretönnä; minut, veljes,
Kuin kivipatsaan kylmän turtana.
Ah, nyt en enää tuskiasi soimaa.
Hopeahiukses revi, hampain kalva

Toinenkin kätes: tämä kauhu olkoon
Poloisten silmiemme viime näky!
Nyt myrskyn aika on; miks et sa riehu?

TITUS.

Ha, ha, ha!

MARCUS.

Mut miksi naurat? Se ei sovi nyt.

TITUS.

Siks, ettei kyynelt' ole mulla enää.
Tää suru lisäksi on vihamies:
Vetisen silmän anastaa se tahtois
Ja kyynel verolla sen soentaa;
Ja kuinka silloin koston luolan löydän?
On kuin nuo kaksi päätä haastaisi
Ja uhkais, etten tule autuaaksi,
Ennenkuin maksan nämä ilkiyöt
Suun sisään niille, jotk' on niihin syypäät. —
Te, murheen murtamat, mua ympäröitkää;
Jokaisen puoleen käännyn nyt, ja vannon
Tuskanne kostaa, kautta sieluni!
Nyt valan tein. — (Marcukselle) Sin' ota toinen pää;
Kädellä tällä minä toista kannan. —
Lavinia, tehtävän saat sinäkin:
Hampaissas, tyttö, kanna kättäni. —
Pois, sinä, poika, silmistäni pois!
Maanpaoss' olet, tänne et saa jäädä.
Pois goottein luo, ja haali väkeä;
Ja jos mua rakastat — ja sen sa teet —
Mua suutele ja mene; työt' on paljon.

(Titus, Marcus ja Lavinia menevät.)

LUCIUS.

Hyvästi, Titus, jalo isäni,
Mies onnettomin, mink' on Rooma nähnyt!
Hyvästi, ylvä Rooma! Paluustani
Ma pantit jätän kalliimmat kuin henki.
Lavinia, jalo sisko, hyvästi:
Josp' oisit vielä, mikä olit ennen!
Nyt Lucius ja Lavinia elävät
Vain unheessa ja kauhun tuskissa.
Jos Lucius elää, kohtunne hän kostaa:
Tuo ylvä keisar-pari vielä kerjää
Kuin porteilla Tarqvinius vaimoineen.
Nyt goottein luo! Tuon väkeä, ja koston
Tuon Roomalle ja Saturninukselle.

(Menee.)

Toinen kohta.

Huone Tituksen talossa. Ruokapöytä katettuna.

(Titus, Marcus, Lavinia ja nuori poikanen Lucius tulevat.)

TITUS.

Nyt istukaa; mut enemp' älkää syökö,
Kuin että juur' niin paljon voimaa saamme,
Kuin julmain tuskaimme on koston tarvis.
Sa, Marcus, päästä tämä surun solmu:
Me kädettömät raukat, hän ja minä.
Me kymmenkertaist' emme tuskaamme
Voi ristikäsin ilmi tuoda. Mulle

Tää oikea on käsi-parka jäänyt,
Mill' ikeessä voin pitää poveni;
Ja tuskien kun riehaamana sydän
Komossa ruumiin tyrmäss' elämöi,
Niin noin sen alas survon! —

(Lavinialle.)

Sa, murheen kuva, joka merkein haastat,
Kun valtavasti sydän parkas sykkii,
Sa lyömällä et voi sitä vaientaa.
Sit' ohkuill' iske, huokauksilla tapa,
Tai hampaisiisi ota pieni veitsi
Ja kaiva reikä kohti sydämmeen,
Niin että kaikki kyyneleet, mit' itket,
Valuisi aukkoon, imeytyisi siihen
Ja suolavirtaans' upottais sen narrin.

MARCUS.

Hyi, veli, hyi! Noin lastas älä neuvo
Käsiksi käymään nuoreen elämänsä.

TITUS.

Mitä? Onko suru sun jo vimmannut?
Mull' yksin oikeus on hulluks tulla.
Hän voiko käsiks käydä elämänsä?
Ah, miksi tuota käsi-sanaa hoet?
Aeneaan kahdestiko haastaa käsket
Sa Troian palosta ja kurjuudestaan?
Puheessas älä käsittele kättä,
Näin meille muistuttain sen puutetta!
Hyi, hassujahan puhun! Unhottaako
Me voimme, ettei meillä käsiä,
Vaikk' onkin Marcus niistä puhumatta?
Nyt ruokaillaan! Syö, rakas tyttö, tuo. —
Ei juomaa täällä. (Marcukselle.) Kuules, mitä sanoo;
Jo tunnen tytön kaikki tuskan merkit:
Hän sanoo, ettei muuta juomaa juo
Kuin kyyneleitä, surun keittämiä
Ja hänen poskillansa kuurnituita.
Valitus mykkä, ymmärtää sua tahdon
Ja sanattoman kielel oppia
Kuin kerjuumunkki pyhät rukouksensa.
Jos huokaat, tynkäs nostat taivaaseen,
Jos nyökkäät, viittaaat, polvistut, jos minkä
Teet merkin, niistä kirjaimiston laitan,
Jost' aatoksias ahkerasti tutkin.

POIKA.

Oi, jätä, vaari, julmat voivotukses;
Tädille taru kerro ratoksi.

MARCUS.

Ah, hento poika liikutuksesi itkee,
Kun vaarinsa hän näkee synkkyyden.

TITUS.

Vait, hento taimi, kyyneliä lapsi!
Pian kyyneliin sun elos sulaa pois
(Marcus iskee veitsellään lautaseensa.)
Mit' isket sinä, Marcus, veitselläsi?

MARCUS.

Kas noin, sen tapoin! Kärpänen se oli.

TITUS.

Hyi, murhamies! Sydämmeni tapoit;
Jo hirmuun silmäni on kyllästynyt.

Ei murha-isku, lyöty syyttömään,
Tituksen sovi veljelle. Pois joutuin!
Ei sinust' ole, näämmä, seuraks mulle.

MARCUS.

Ah, veli, kärpäsenhän tapoin vain!

TITUS.

Mut mitä, jos sill' isä ois ja äiti,
Sen hennot kultasiivet kuinka lerppais
Ja ilmass' uikuis surun surina!
Viaton kärpäs-parka, joka tuli
Sirolla, sointuvalla surinallaan
Meit' ilahuttamaan, — ja sen sa tapoit!

MARCUS.

Se ruma oli kärpänen ja musta
Kuin keisarinnan mauri; siks sen tapoin.

TITUS.

Oo, oo, oo!
Suo anteeks, että sua soimasin,
Sin' olet tehnyt armeliaan työn.
Minulle veitses anna: survon sen,
Ja kuvittelen, että on se mauri,
Jok' on mua tullut myrkyttämään tänne. —
Tuoss' sinä saat, ja tuossa Tamora!
Haa, sinä konna! Emme ole sentään
Niin masenneet, ett' emme kahden tappaa
Vois kärpästä, jok' ilmestynyt tänne
On sysimustan maurin haahmossa!

MARCUS.

Mies-raukka, niin on surun lannistanut,
Ett' oleviksi luulee varjoja!

TITUS.

Pois ruoat! Tule kanssani, Lavinia;
Kamariis käymme; suruisia sulle
Ma luen menneen ajan tarinoita. —
Käy mukaan, poika; sull' on nuoret silmät:
Lukea saat, kun minun hämärtää.

(Menevät.)

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Tituksen talon edusta.

(Titus ja Marcus tulevat; sitten nuori Lucius, ja Lavinia,
juosten hänen jälkeensä.)

POIKA.

Oi, auta, vaari! Mua kaikkialla
Lavinia-täti vainoo, miks, en tiedä. —
Kas, setä Marcus, kuinka rientää hän! —
En tiedä, rakas täti, mitä tahdot.

MARCUS.

Tule, Lucius, älä tätiäsi pelkää.

TITUS.

Hän ei tee pahaa; hän sua rakastaa.

POIKA.

Niin rakasti, kun isä Roomass' oli.

MARCUS.

Lavinian merkit mitä tarkoittavat?

TITUS.

Laps, älä pelkää. — Jotain tarkoittavat. —
Kas, Lucius, kuinka sinusta hän pitää;
Johonkin tahtoo sua kanssaan viedä.
Niin uskost' ei Cornelia pojilleen
Lukenut, kuin hän sulle, runoutta
Ja Tulliuksen Oratoria.

MARCUS.

Sin' etkö arvaa, mitä hän sun tahtoo?

POIKA.

En tiedä, enkä osaa arvata;
Jos ei vain hulluuden se liene puuskaa.
Ma kuulin usein vaarin sanovan,
Ett' ylellinen suru vikaa mielen,
Ja luin, että Troian Hecuba
Surusta hullaantui; siit' aristuin,
Mua täti hyvä rakastaa, sen tiedän,
Yht' armaasti kuin oma äiti, eikä
Mua muuten säikäyttäis kuin raivopäissään;
Siks heitin kirjat pois ja pakenin, —
Mut suotta ehkä. Anteeks, hyvä täti;
Mut jos vain setä Marcus mukaan käy,
Niin mielelläni, täti, teitä seuraan.

MARCUS.

Teen tahtos, Lucius.

(Lavinia kääntää ylösalaisin kirjat, jotka Lucius on pudottanut.)

TITUS.

Mitä nyt, Lavinia? —
Hän mitä, Marcus, tuolla tarkoittaa?
Haluaa varmaan jotain kirjaa nähdä. —
Mik' on se näistä? — Aukaise ne, poika. —
Ei, sinä viisaamp' olet, lukeneempi,
Valitse joku kirjastostani;
Näin ilku suruasi, kunnes taivas
Tuo ilmi tämän pillan tekijän. —
Sano, mikä kirja?
Miks vuorottain noin käsiään hän nostaa?

MARCUS.

Hän varmaan tarkoittaa, ett' oli monta
Rikokseen yhtynyttä, — monta varmaan; —
Ja ehkä huutaa taivaan kostoja.

TITUS (Luciukselle).

Hän mitä kirjaa tuossa koperoi?

LUCIUS.

Ovidiuksen Metamorfooseja;
Se lahja äidilt' on.

MARCUS.

Sen joukost' ehkä
Valitsi rakkaudesta vainajaan.

TITUS.

Kas, kuinka kiirein lehtiä hän kääntää!
Hänt' auttakaa! Mit' etsii hän? — Lavinia,
Luenko minä? Tuo se synkkä taru
On Philomelasta, ja Tereuksesta,
Jok' yllätti ja hänet raiskasi.
Niin, raiskaus, varon ma, on tuskas syy.

MARCUS.

Kas, veli, kuinka lehtiä hän näyttää!

TITUS.

Laps armas, näinkö sinut yllätettiin,
Häväistiin, raiskattiin kuin Philomela
Mykässä, autiossa metsässä? —
Kas, kas! — Niin, tuommoinen se oli seutu,
Miss' oltiin riistan ajossa, — oo, ettei
Siin' ajoss' oisi oltu koskaan, koskaan! —
Sellainen, miks sen runo tässä kuvaa,
Juur' raiskaukseen ja murhaan luontainen.

MARCUS.

Miks luonto moisen luolan loi, jos mieleen
Ei jumalille murhenäytelmät?

TITUS.

Laps, merkki tee, — tässä on vain ystäviä: —
Tuon Rooman mieskö teki? Hiipikö
Nyt Saturninus, kuin Tarqvinus muinoin
Sodasta suorastaan Lucretian viereen?

MARCUS.

Laps rakas, istu; — istu tähän, veli! —
Apollo, Pallas, Zeus, Mercurius,
Mua valaiskaa, ett' ilkimyksen löydän!
Kas tänne, veli; — katsohan, Lavinia:
(Kirjoittaa nimensä sauvallaan, jota ohjaa jalallaan ja suullaan.)
Tässä silko hiekka on; mua jäljittele,
Jos voit. Näet, käden avutta ma tuohon
Nimeni piirsin. Kirottu se sydän,
Jok' ajaa meitä moiseen kiusaukseen!
Laps hyvä, kirjoita, tuo vihdoin ilmi
Mit' aikoo kostettavaks jumalat.
He kättäs ohjatkoot, kun tuskas piirräät,
Jott' ilmi tulis pettäjät ja totuus!

(Lavinia ottaa sauvan suuhunsa, ohjaa sitä kädentyngällään
ja kirjoittaa.)

TITUS.

Oi, katso, veli, mit' on kirjoittanut:
Stuprum, — Chiron, — Demetrius.

MARCUS.

Mitä? Mitä? — Tamoranko irstaat pojat
Tuon kauhean on tehneet verityön?

TITUS. *Magni dominator poli Tam lentus audis scelera? tam lentus vides?*

MARCUS.

Mies hyvä, tyynny; vaikka tiedän, että
Se, mik' on tuohon hiekkaan kirjoitettu,
Kapinaan nostais itse hyvyyden
Ja imulapsen koston yllyttäisi.
Polvistu, veli, polvistu, Lavinia,
Polvistu, poika, Hectorimme toivo,
Ja vannokaatte — niinkuin Junius Brutus

Siveän, häväistyn Lucretian
Isälle sekä puolisolle vannoi, —
Ett' taiten noille gootti-pettureille
Lupaamme surmakoston valmistaa,
Verensä nähdä, taikka häpein kuolla.

TITUS.

Tuo hyvä on, jos tietäisit vain, kuinka.
Mut varo: karhunpentuja jos ajat,
Vois emo herätä ja sinut haistaa.
Se leijonaan on liki liittynyt,
Selällään maaten tuota hyväilee se
Ja, kun se nukkuu, tekee mitä tahtoo.
Nuor' olet metsämieheks; jätä tuo!
Käy mukaan, minä vaskilehden hankin;
Nuo sanat siihen teräspiikill' uurran,
Ja kätken sen. Vois ärjy pohjainen
Hajoittaa hiekan kuin Sibyllan lehdet;
Siit' ota sitten selvä! — Mitä, poika?

POIKA.

Ma sanon että, jos min' oisin mies,
Niin äitinsä ei makuuhuoneessakaan
Nuo Roomaan ikeelliset turvass' ois.

MARCUS.

Niin, uljas poika! Samoin isäs usein
On tehnyt maalleen kiittämättömälle.

POIKA.

Teen samoin minä, setä, jos saan elää.

TITUS.

Mukaani tule asehuoneeseeni,
Siell' asestan sun, Lucius; sinä, poika,
Saat viedä keisarinnan pojille
Minulta lahjan heille varatun.
Ajathan asiani, teethän sen?

POIKA.

Tikarin ajan heidän sydämmeensä.

TITUS.

Ei, poika, ei, ma neuvon toisen keinon. —
Tule, tyttö! — Katso, Marcus, taloa.
Minä ja Lucius hoviss' uhkeilemme;
Niin totta, meitä vielä palvellaan.

(Titus ja Lavinia ja poika menevät.)

MARCUS.

Oi, taivas, hyvän miehen voihkinanko
Sa kuulet, etkä helly, etkä sääli?
Tuot' auta houkkaa, Marcus; useammat
Löi hälle haavat suru sydämeen
Kuin kilpeen naarmut vihamies; on silti
Niin hurskas, ettei kostaa tahdo. — Kosta,
Taivas, kohlut vanhan Tituksen!

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Huone hovilinnassa.

(Aaron, Demetrius ja Chiron tulevat toisista ovista,
toisista nuori Lucius ja saattaja, kädessä kimppu aseita,

joiden ympärillä on kirjoitettuja värssyjä.)

CHIRON.

Demetrius, täss' on Luciuksen poika;
Hänell' on meille jotain asiaa.

AARON.

Niin, houkan vaarin houkkaa asiaa.

POIKA.

Arvoisat herrat, alamaiset teille
Tuon terveiset Andronicukselta, —
(Syrjään.) Tuhotkoon teidät Rooman jumalat!

DEMETRIUS.

Suur' kiitos, rakas Lucius! Mitä uutta?

POIKA (syrjään).

Sit' uutta, että ilki-raiskaajiksi
On teidät paljastettu. — (Ääneen). Luvallanne,
Mun kauttan' isoisä teille laittaa
Upeimmat aseet asehuoneestaan
Ylevän nuoruutenne palkinnoksi,
Tuon Rooman toivon: nämä sanat käski
Mun teille sanoa ja teille antaa
Tään lahjan, jotta, jos ois tarvis joskus,
Teill' oisi hyvät varusteet ja aseet.
Näin jätän minä teidät, (Syrjään) verikonnat!

(Poika ja saattaja menevät.)

DEMETRIUS.

Mitä? Käärö, ympärillä kirjoitus!
No, annahan kun katson:
Integer vitae, scelerisque purus,
Non eget Mauri jaculis, nec arcu.

CHIRON.

Horatiuksesta värssy, tunnen sen:
Sen luin koulukirjasta jo aikaa.

AARON.

Niin, värssy Horatiuksest', — aivan oikein!
(Syrjään.) Niin, siinä nähdään, mit' on olla aasi!
Ei pilaa tää; syyn nuuskinut on vanhus,
Ja aseet laittaa kirjoituksineen,
Jok' iskee ytimiin, vaikk eivät huomaa.
Jos viisas keisarinna jalkeill' ois,
Hän ukon sukkeluuden hyväksyisi;
Mut rauhan saakoon, rauhaton kun on. —
Niin, eikös onnen tähti meitä tuonut
Vieraina, jopa vankeinakin, Roomaan,
Näin korkealle meidät nostaakseen?
Tek' oikein hyvää mulle linnan portill'
Uhata tribuunia veljen kuullen.

DEMETRIUS.

Enemmän mulle nähdä moisen herran
Madellen meitä lahjoin' imartavan.

AARON.

Demetrius, eikö ollut hällä syytä?
Hyvinhän kohtelitte tytärtään.

DEMETRIUS.

Oi, jospa tuhat olis roomatarta
Noin pinteessä ja himon saaliina!

CHIRON.

Mik' armias ja ihmisrakas toivo!

AARON.

Vain äidin puuttuu aamen.

CHIRON.

Sit' ei puutu,

Vaikk' olis niitä tuhansia lisää.

DEMETRIUS.

Pois tulkaa: rukoilkaamme jumalia
Tukemaan äitiämme tuskissaan.

AARON (syrjään).

Niin, perkeleitä; meill' ei jumalia!

(Torventoituksia kuuluu.)

DEMETRIUS.

Miks soivat linnassa nyt torvet noin?

CHIRON.

Kai ilost', ett' on keisarilla poika.

DEMETRIUS.

Vait, kuka tuossa?

(Hoitaja tulee, musta lapsi sylissä.)

HOITAJA.

Huoment', arvon herrat!

Ken teist' on nähnyt Aaronin, sen maurin?

AARON.

Maurin tai kauriin, se on yhtä kaikki;
Täss' Aaron on; mit' Aaronista tahdot?

HOITAJA.

Oi, rakas Aaron, hukass' olemme!
Nyt auta, tai sun ikipiina perii!

AARON.

Haa! Mitä kissan naukunaa on tää?
Mitä tulloa sa tuossa povees kätket?

HOITAJA.

Mit' ei sais taivas nähdä: keisarinnan
Ja koko ylvän Rooman häpeää. —
Hän päästetty on, herrat, päästetty.

AARON.

No, mistä?

HOITAJA.

Sikiöstä, tiedän mä.

AARON.

Jumala hälle suokoon rauhansa!
Minlaisen lahjan sai hän?

HOITAJA.

Perkeleen.

AARON.

Siis perkeleen on äiti! Hauska vesa!

HOITAJA.

Kuvaton, ruma, musta, inha vesa!
Tuoss' on se, ilkeä kuin rupikonna

Tään seudun kauniin rodun keskellä.
Tuon äiti sulle laittaa, oman kuvas,
Ja käskee sun sen kastaa tikarilla.

AARON.

Kirottu alju! Niinkö musta halpaa? —
Ei, pullosuu, sin' olet kaunis kukka!

DEMETRIUS.

Mit' olet sinä tehnyt, konna?

AARON.

Sen,

Mit' et saa sinä tekemättömäksi.

CHIRON.

Teit äidillemme, konna, tuhotyön.

AARON.

Tein äidillesi, konna, uho pojan.

DEMETRIUS.

Teit siinä, hornan koira, tuhotyön.
Voi, kurjuutta! Voi, inhaa makua!
Kirottu moisen ruman pirun pentu!

CHIRON.

Se ei saa elää.

AARON.

Se ei kuolla saa.

HOITAJA.

Sen täytyy, Aaron: äiti tahtoo niin.

AARON.

Vai täytyy? Silloin ei saa muut kuin minä
Tuhota lihaani ja vertani.

DEMETRIUS.

Sen rumpin pistän miekankärjelläni;
Tuo tänne se, teen pian siitä lopun.

AARON.

Pikemmin miekka tää sun vatsaas kyntää!
(Ottaa lapsen hoitajalta ja paljastaa miekkansa.)
Murhaajat, tapatteko veljenne?
Kautt' taivaan tuikkivien kynttiläin,
Joist' iski leimu, kun tuo poika tehtiin,
Ken koskee tähän esikoiseeni,
Se tämän miekan tuimaan terään kaatuu!
Se kuulkaa, pojat: ei Encelodus
Ja Typhonin[10] kaikk' uhkailevat laumat,
Ei suur' Alcides, ei Mars-jumalakaan
Vie tätä saalist' isän käsistä!
Te, pojat punakat, te pölkkypäät!
Valkaistut seinät, kailot krouvikilvet!
On sysimusta väri paras väri,
Se kaikki toiset värit luotaan lykkää;
Ei valtameren kaikki vedet pestä
Voi valkeaksi luikon mustaa jalkaa,
Vaikk yhtenään se kylpee kuohuissa.
Sanokaa Tamoralle: mull' on ikää
Omaani puoltaa, siihen tyytyköön.

DEMETRIUS.

Noin jalon emäntäskö aiot pettää?

AARON.

Hän emäntäni on, tää minä itse,
Mun oman nuoruuteni voiman leima;
Tää mulle kalliimp' on kuin koko mailma,
Ja tätä koko mailmaa vastaan suojaan,
Tai Rooma saa sen vielä verin maksaa.

DEMETRIUS.

Tää ikihäpeäks on äidillemme.

CHIRON.

Tuost' äpärästä häntä ilkkuu Rooma.

HOITAJA.

Vihoissaan hänet surmaa keisari.

CHIRON.

Punastun, herjaansa kun aattelenkin.

AARON.

Se etuus valkoisuudestanne, hyi!
Kavala väri, joka punastuksin
Sydämmen salahankkeet paljastaa!
Tää poika tässä on toista karvaa. Nähkääs,
Kuink' isälleen se musta suka nauraa,
Ikäänkuin sanois: "Omas olen, ukko".
Se veljenne on, herrat, saman veren
On ruokkima, jok' elon antoi teille,
Samasta kohdust' ilmoille on tullut,
Min vankeudessa tekin olitte;
Hän veljenne on suoraa polvea,
Mun leimaani vaikk' otsallaan hän kantaa.

HOITAJA.

Mit', Aaron, vastaan keisarinnalle?

DEMETRIUS.

Niin, mieti, Aaron, mitä tulee tehdä.
Me kaikki sinun neuvoos suostumme.
Laps pelasta, mut pelasta myös meidät.

AARON.

No, istukaamme tuumaa pitämään.
Minä poikineni pidän tässä silmää.
Seis, siinä! Puhukaa nyt turvastanne.

(Istuvat.)

DEMETRIUS.

Kuink' usea on nainen lapsen nähnyt?

AARON.

Kas noin! Kun sovitaan, min' olen lammas;
Mut jos te tiuskaisette maurille,
Ei vuorten leijona, ei ärjäs kauris,
Ei meri riehu niin, kuin Aaron raivoo.
No, sano, kuink' on moni lapsen nähnyt?

HOITAJA.

Cornelia, kättilö, ja minä itse,
Ei muuten kukaan muu kuin keisarinna.

AARON.

Kättilö, keisarinna ja sa itse:
Kaks kyll' on vaiti, kun on kolmas poissa.
Mene, kerro tämä keisarinnalle!

(Pistää hänet.)

Pii, pii! Noin porsas vinkuu pistettäissä.

DEMETRIUS.

Miks noin teet, Aaron? Mitä tarkoitat?

AARON.

Hei, herraseni, politiikkaa vain!
Tuo pitkäkieli lörppä saisko elää
Ja rikoksemme ilmaista? Ei, herrat!
Nyt kerron teille koko tuumani.
Maamieheni on täällä, eräs Muley,
Jonk' eukko eilen pojan synnytti
Juur' näköisensä, valkoisen kuin tekin.
Hyväilkää isää, äiti lahjokaa,
Sanokaa heille, kuink' on asiat
Ja kuinka heidän lapsens arvoon pääsee
Ja itse keisarinkin perijäksi,
Kun poikaani se vaihdetaan, ja saadaan
Hovissa noussut myrsky hillityksi.
Hyväilköön keisari sit' omanaan.
Niin, herrat: tuolle minä lääkkeen annoin,
(Osoittaen hoitajaa.)
Te saatte pitää huolta peijaisista;
Täss' aho on, ja teiss' on reippautta.
Kun työ on tehty, vitkastelematta
Kättilö heti lähettäkää mulle.
Kun kättilö ja hoitaja on pois,
Niin naiset mielin määrin juoruilkoot.

CHIRON.

Näen, Aaron, ettet ilmallekaan usko
Sa salaisuuttas.

DEMETRIUS.

Tamoraä näin säästät,
Ja siitä hän sua kiittää poikineen.

(Demetrius ja Chiron menevät, kantaen pois hoitajan ruumiin.)

AARON.

Nyt pääskyn lentimillä goottein luo!
Tään kalleuteni sinne talletan
Ja keisarinnan ystäville laitan
Salaiset terveiseni. — Tule, tule,
Sa paksuhuuli, täältä vien sun pois;
Sinä se tähän pulaan meidät saatoit.
Sua ruokin marjoilla ja juurilla,
Heralla, voilla; imeä saat vohlaa
Ja luolass' asua; ma soturiksi
Sun kasvatan ja laumain johtajaksi.

(Menee.)

Kolmas kohtaus.

Julkinen paikka lähellä keisarin linnaa.

(Titus tulee, kädessä nuolia, joiden kärkeen on kiinnitetty kirjeitä. Hänen kanssaan Marcus, nuori Lucius ja muita sukulaisia.)

TITUS.

Tule, tule, Marcus; — tässä paikka, langot —
No, poika, näytä amputaitoasi:
Vain tarkkaan tähtää, niin käy määrään nuoli.
Terras Astraea reliquit:
Muistathan, Marcus: pakeni ja meni!
Työaseet esiin! Teidän, langot, tulee
Hapaanne heittää, meret pohjustaa;

Vedestä ehkä hänet löydätte;
Ei, — siell' ei oikeutt' enempää kuin maalla! —
Te, Publius ja Sempronius, toimeen käykää:
Kuokalla kaivakaa ja lapiolla,
Maan sisus-uumenihin tunkekaa
Ja, tultuanne Pluton valtakuntaan,
Tää pyyntökirja hälle antakaa
Ja sanokaa, ett' oikeutt', apua
Andronicus hält' anoo, vanhus, jolta
Sydämmen särki kiittämätön Rooma. —
Ah, Rooma! Niin, tein onnettomaks sun,
Kun kansan äänet siirsin tuohon mieheen,
Jok' ilkeästi nyt mua kiduttaa. —
No, menkää, kaikki huolell' urkkikaa,
Hakekaa tarkkaan kaikki sotalaivat;
On keisar' ehkä hänet laivaan vienyt;
Mene ja mangu sitten oikeutta!

MARCUS.

Oi, Publius, eikö surullista nähdä
Jaloa setääs häiriössä noin?

PUBLIUS.

Siks onkin meidän pyhä tehtävämme
Hänt' öin ja päivin tarkkaan vaalia
Ja lempeästi oikkujansa noutaa.
Siks kunnes aika hellän avun tuo.

MARCUS.

Ei, tuohon suruun apua ei ole.
Sotaiseen kostoliittoon goottein kanssa!
Ja koston saakoon kiittämätön Rooma,
Ja palkan Saturninus-petturi!

TITUS.

No, Publius? No, hyvät herrat? Mitä,
Te joko hänet tapasitte?

PUBLIUS.

Emme;

Mut Pluto teille lupaa, että Koston
Te saatte tuonesta, jos tahdotte.
Niin paljon tehtävää on Oikeudella
Zeun luona taivaassa ja muuallakin,
Ett' teidän täytyy hetki odottaa.

TITUS.

On väärin noin mua viivykkeillä syöttää.
Palavaan järveen itse sukellan
Ja kantapäistä hänet sieltä nostan.
Olemme pensait', eikä setripuita,
Ei suuriluisia kuin kyklopit,
Mut rautaa, Marcus, selkäranka rautaa; —
Vaikk' eihän tätä tuskaa selkä kestä!
Ja kosk' ei maasta eikä manalasta
Saa oikeutta, niin taivaan jumalia
Me pyydämme, ett' alas Oikeuden
He lähettävät kostoks tuskillemme.
Nyt toimeen! Sinä, Marcus, ammut hyvin.

(Jakaa heille nuolia.)

Ad Jovem, sulle tuo; — tää *ad Apollinem*; —
Ad Martem, se on itseäni varten; —
Tuo Pallaan on; — tuo Hermeen; — tuo on, Cajus,
Saturnuksen, ei Saturninuksen:
Sehän ois suoraan tuuleen ampumista. —
Nyt, poika! — Ammu, Marcus, kun ma käsken.

Se totta tepsii, minkä kirjoitin;
Ei jäänyt ykskään jumal' anomatta.

MARCUS.

Te kaikki nuolet hoviin ampukaa:
Näin korskaa keisaria kidutamme.

TITUS.

Nyt jouset jänteen! (Ampuvat.) Bravo, Lucius-poika!
Juur' Neitseeseen kohtuun: Pallaalle se anna!

MARCUS.

Min' ammuin penikulman ohi kuun:
Zeun kädessä on sun kirjeesi nyt varmaan.

TITUS.

Haa, Publius! Mit' olet tehnyt? Kas,
Sa ammuut toisen sarven Taurukselta!

MARCUS.

Sep oli somaa! Publius kun ampui,
Niin suuttui Härkä, tuustas Ariesta,
Ja Kauriin sarvet putosivat hoviin.
Ja ken ne löysi? Keisarinna konna.
Ja rouva nauroi, käskei maurin viedä
Ne heti isännälleen lahjaksi.

TITUS.

Niin oikein! Onneks olkoon armolle!
(Talonpoika tulee, kädessä koppa, jossa on kaksi kyyhkystä.)
Taivaasta sana! Posti tuli, Marcus!
Mit' uutta, mies? Sull' onko kirjeitä?
Oikeutta saanko? Mitä sanoo Jupiter?

TALONPOIKA. Niin, Jupi-Piiteri, se hirttomieskö? Hän sanoo, että on ottanut alas piitan; sillä miestä ei hirtetä ennen kuin ensi viikolla.

TITUS.

Ma kysyn: mitä sanoo Jupiter?

TALONPOIKA. Ah, herra hyvä, minä en tunne Jui-Piitertä: en ole ikänäni hänen kanssaan ryypännyt.

TITUS.

Mitä, konna, etkö sinä kuljeta —?

TALONPOIKA.

Kyllä, herra, kyyhkyjäni; en mitään muuta.

TITUS.

Mut etkö ole tullut taivaasta?

TALONPOIKA. Taivaastako? Ah, herra, siellä en ole koskaan ollut. Jumala minua varjelkoon siitä röyhkeydestä, että tunkeutuisin nuorella iälläni taivaaseen! Olin vain kyyhkyineni menossa tripuunilepsun puheille jupakan vuoksi, joka on käymässä setäni ja erään keisarin miehen välillä.

MARCUS. Mutta tähän tulee aivan niinkuin tilattuna viemään perille anomuskirjasi. Anna hänen jättää kyyhkysset keisarille sinun puolestasi.

TITUS. Sano minulle, voitko sinä jättää anomuskirjan keisarille oikein säädyllisesti?

TALONPOIKA.

En, totisesti, en ole koskaan eläissäni ollut säätymies.

TITUS.

Mies, tule tänne, jätä turhat lorut;
Vain anna keisarille kyyhkysi,
Ma hänelt' oikeutta sulle hankin.
Seis, varro, — tuossa kultaa vaivastasi!
Minulle tuokaa mustetta ja kynä. —

Jätäthän säädykkäästi anomuksen?

TALONPOIKA.

Kyllä, herra.

TITUS. Siis tässä sulle anomuskirja omasta puolestasi. Ja kun tulet hänen luokseen, niin muista heti lähestyessäsi polvistua; sitten suudella hänen jalkaansa; sitten antaa kyyhkysi; ja sitten odottaa palkkaasi. Minä olen siinä käsillä; katso, että toimitat asiasi hyvin.

TALONPOIKA.

Sen lupaan, herra, minuun luottakaa.

TITUS.

Mies, onko sulla veistä? Näytä tänne! —
Tuo veitsi, Marcus, kääri pyyntökirjaan —
Olethan laatinut sen oikein nöyrän. —
Ja kun sen olet keisarille vienyt,
Koputa oveeni ja vastaus tuo.

TALONPOIKA.

Jumalan haltuun, herra; sen ma teen.

TITUS.

No, Marcus, lähtekäämme. — Tule, Publius!

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Keisarinlinnan edusta.

(Saturninus, Tamora, Demetrius, Chiron seuralaisineen tulevat,
Saturninuksen kädessä nuolet, jotka Titus on ampunut.)

SATURNINUS.

Mit' arvelette tästä herjauksesta?
Näin onko koskaan Rooman keisaria
Ivailtu, kiusattu ja uhmailtu,
Siks' että tasan jakaa oikeutta?
Te tiedätte sen, niinkuin jumalatkin, —
Mit' ikään rahvaan korvaan kuiskikoot
Nuo rauhanhäiritsijät — ettei mitään
Lainvastaist' ole tehty röyhkeille
Tituksen pojille. Vaikk' onkin suru
Hält' älyn pimittänyt, saako silti
Hän meihin puuskiaan ja oikkujaan
Ja kostoan ja katkeruuttaan purkaa?
Nyt kirjoittaa hän taivaalt' apua:
Kas, tuo on Zeulle, tuo Apollolle,
Hermeelle tuo, tuo sodan jumalalle!
Nuo somat lehdet, pitkin Roomaa lentäin,
Sen senaattia parjaavat ja meitä
Lain polkijaksi julki huutavat.
Ihanaa pilaa! Eikö totta, herrat?
Ikäänkuin Roomass' oikeutt' ei oisi!
Mut jos ma elän, tekohulluudella
Hän ei saa ivaans' enää kaunistaa,
Vaan tietköön, että Saturninuksessa
Viel' elää oikeus; ja jos nukkuukin se,
Hän herättää sen niin, ett' ylpeimmänkin
Kapinamiehen raivossaan se murskaa.

TAMORA.

Suur' isäntäni, rakas Saturninus,
Eloni turva, aatosteni herra,
Oi, tynny, kärsi ukon heikkoutta:
Hän poikans' uljaat kadotti, ja suru

Sydämmeen syvän leikannut on haavan.
Surussa häntä ennen lohduta,
Kuin että pientä rankaiset ja suurta
Tuon ivan vuoks. (Syrjään.) Näin tulee Tamoran,
Ovelan vaimon, kaikkein mieliksi olla.
Mut, Titus, iskun sait sa, joka tuntuu
Sydämmen juuriin! Jos on Aaron viisas,
Käy kaikki hyvin: tyyneen ankkuroidaan. —
(Talonpoika tulee.)
No, poika hyvä, meitäkö sä etsit?

TALONPOIKA.

Niin, tietystikin, jos teidän vapaasukuisuutenne on keisarillinen.

TAMORA.

Olen keisarinna; tuoss' on keisari.

TALONPOIKA.

Vai tuo se on! — Jumala ja pyhä Tapani antakoon teille hyvää iltaa!
Tuon tässä teille kirjeen ja pari kyyhkystä tässä.

(Saturninus lukee kirjeen.)

SATURNINUS.

Pois viekää, palkaks oiti hirttää!

TALONPOIKA.

Kuinka paljon rahaa saan?

TAMORA.

Saat mennä hirteen, poika, kuuletko.

TALONPOIKA. Vai hirteen! Silloin maarinkin olen hankkinut kaulalleni autuaallisen lopun.

(Poistuu vartijain saattamana.)

SATURNINUS.

Kavala, kuulumaton häväistys!
Moist' ilkkonnuuttako pitää sietää?
Kyll' arvaan, mistä tämä juoni johtuu.
Tuon kärsisinkö? Petturit nuo pojat,
Jotk' oikeus näki syypäiks veljen murhaan,
Minäkö laittomasti teurastin? —
Tukasta tänne laahatkaa se konna
Ei ikä häntä eikä arvo suojaa. —
Tuon korskan ivan tähden sinut silvon.
Ovela houkka, minut valtaan autoit
Vain hallitakses minua ja Roomaa.
(Aemilius tulee.)
Aemilius, mit' uutta?

AEMILIUS.

Miekkaan, miehet!

Parempaa syyt' ei Roomall' ollut koskaan.
Ko'onneet ovat gootit sotajoukon
Lujia, saaliin-ahneit' urhoja;
Jo tänne marssivat, ja heitä johtaa
Lucius, vanhan Titus-ukon poika,
Jok' uhkaa tehdä kostonretkellään
Tuhompaa vielä kuin Coriolanus.

SATURNINUS.

Kuin? Lucius-urho goottein päällikkönä?
Se sana koski; pääni painuu, niinkuin
Vilussa kukka, myrskyn suussa heinä.
Niin, niin, nyt alkaa surut lähetä.
Se alhaiso, se, nähkääs, häntä suosii:
He sanovat — sen olen usein kuullut,

Kun salapuvuss' olen liikkunut —
Luciuksen karkoituksen laittomaksi,
Ja toivoisivat häntä keisariksi.

TAMORA.

Pois pelko! Onhan kaupunkimme luja!

SATURNINUS.

Niin, mutta kansa suosii Luciusta
Ja luopuu minusta ja auttaa häntä.

TAMORA.

Kun keisar' olet, keisarina toimi!
Pimittää voiko sääskiparvi päivän?
Suvaitsee kotka lintusien laulaa,
Ei kysy, mikä laulun tarkoitus;
Se tietää että siipeins' siimeksellä
Mykistää, milloin tahtoo, laulajan.
Niin sinäi Rooman huimapäiden tee.
Hyvitä mieles; tiedä, keisari:
Andronicuksen sanoilla ma hurmaan
Makeemmilla ja tuhokkaammilla
Kuin lampaan apila, tai täky kalan;
Tuo toiseen taudin herkullinen ruoka,
Ja toisen täkykoukku haavoittaa.

SATURNINUS.

Pojaltaan armoa ei meille pyydä.

TAMORA.

Sen tekee, Tamora jos häntä pyytää.
Min' imartelen, täytän vanhan korvat
Makeimmin sanoin; vaikk' ois korva kuuro
Ja sydän voittaa mahdoton, niin täytyy
Mun kieltäin kuulla sydämmen ja korvan. —
(Aemiliukselle.) Edellä mene sinä airuena;
Sano, että keisar' urho Luciusta
Tavata tahtoo; kohtauspaikaks määrää
Andronicuksen, vanhan isän, talo.

SATURNIUS.

Aemilius, täytä toimes arvokkaasti.
Jos panttivaningin vaatii vakuudekseen,
Niin määrätköön mink' itse haluaa.

AEMILIUS.

Teen taattavasti niinkuin käskette.

TAMORA.

Nyt Titus-vanhuksen ma menen luo
Ja taidollani häntä houkuttelen
Gooteista vieroittamaan Luciuksen.
Nyt taaskin, rakas keisar, ilostu
Ja pelkos minun juonihini hautaa.

SATURNIUS.

Sun onni suokoon hänet taivuttaa.

(Menevät.)

VIIDES NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Tasanko Rooman lähellä.

(Lucius tulee goottilaisen sotajoukon etupäässä liehuvin lipuin ja helisevin soitoin.)

LUCIUS.

Soturit uljaat, taatut ystäväni,
Suuresta Roomast' olen saanut kirjeen,
Joss' ilmi hehkuu viha keisariin
Ja meidän tuloamme ikävöidään.
Siis, ylvät urhot, arvo vaatii teitä
Vain käskemään, ei herjaa sietämään;
Ja mit' on Rooma tehnyt teille pillaa,
Siit' olkoon kosto kolminkertainen.

1 GOOTTI.

Sa uljas verso suuren Tituksen,
Jok' ennen kauhun toi, vaan nyt tuo lohdun,
Ja jonka urhotyöt ja kunnan toimet
Ivalla maksoi kiittämätön Rooma,
Sa meihin uskalla; sua seuraamme —
Kuin kesäpaahteess' äijät mehiläiset,
Joit' emo kukkamaille kuljettaa —
Tamora-julmurille kostamaan.

GOOTIT.

Sanomme kaikki samaa mitä hän.

LUCIUS.

Hänelle kiitos, kiitos teille kaikin!
Ken tuossa reippaan gootin saatossa?

(Eräs goottilainen tulee, taluttaen Aaronia,
joka kantaa lastaan käsivarrellaan.)

2 GOOTTI.

Suur' Lucius, leiristä kun katsomaan
Ma menin hävinnyttä luostaria,
Ja rakennuksen raunioita siinä
Kun tarkoin tarkastin, niin muurin alta
Äkisti kuulin lapsen porua.
Ma ääntä seurasin, ja silloin kuulin
Näin nuhdeltavan pikku-parkujaa:
"Vait, sinä tumma vesa, joka tulet
Puoliksi minuun, puoliks äitiisi!
Jos isän veri ei ihos ilmaisisi,
Ja luonnolt' oisit saanut äitis värin,
Niin voisit tulla keisariksi, lurjus:
Kun maidonkarvat lehmä on ja härkä
Ei sysimustaa synny vasikkaa.
Vait, vesa, vait!" — näin kakaraa hän torui —
"Ma jonkun hyvän gootin luo sun vien;
Kun kuulee hän, ett' olet keisarinnan,
Niin äitis vuoks sua hellästi hän vaalii."
Nyt, miekka maalla, esiin ryntäsin
Ja hänet yllätin ja tänne saatoin;
Te tehkää hänelle mitä mielitte.

LUCIUS.

Mies hyvä, piru ihmishahmoss' on hän:
Hän Titukselta kelpo käden vei;
Tuo helmi keisarinnan silmät käänsi,
Ja tuossa kiimansa on halpa tulos. —
Sano, valkosilmä konna, mihin aiot
Tuon pirunnaamas jäljennöksen viedä?

Et vastaa? Kuuro oletko? Ei sanaa?
Köys tänne! Puuhun hänet hirttäkää,
Ja viereen äpäpäkin vetäkää!

AARON.

Älä koske: se on verta kuninkaan!

LUCIUS.

Isäänsä tulee: viekää hirteen vaan!
Laps ensin: isä nähköön nytkäyksen
Ja saakoon sydämmeensä hylkäyksen!
Hoi, tikkaat tänne!

(Tikapuut tuodaan, joita Aaronin tulee nousta.)

AARON.

Lucius, lapsi säästä,
Ja vie se multa keisarinnalle.
Jos sen sa teet, niin kerron ihmeitä,
Joit' on sun sangen hyödyllistä tietää.
Mut jos et tahdo, tulkoon mikä uho,
Vait olen vain; mut teidät vieköön tuho!

LUCIUS.

No, puhu; jos sa mieleisiä haastat,
Niin. Ispes eloon jää ja hoidon saa.

AARON.

Vai mieleisiä? Totta totisesti,
Sydäntäs vihloo kuulla mitä puhun:
Ma kerron murhaa, verta, raiskausta,
Pimeyden töitä, kauhun tekoja,
Petosta, konnuutt', ilkeyttä, jota
On sääli kuulla, vaikk' ei sääli tehdä;
Sen kaiken kanssani ma hautaan vien,
Jos sin' et vanno että laps saa elää.

LUCIUS.

Sun lapses elää saa. Siis puhu pois!

AARON.

Se ensin vanno, sitten minä alan.

LUCIUS.

Kehenkä vannon? Jumalaa et usko,
Kuink' uskoa sa sitten valaa voit?

AARON.

Vaikk' en ma uskoisi, — enk' uskokaan,
Niin, koska tiedän, että olet hurskas
Ja omaat mitä tunnoks sanotaan,
Ja pappismetkuihin ja -mutkiin luotat,
Joit' olen nähnyt sinun noudattavan,
Niin vaadin valaa; tiedän, että narrin
On jumalana tiukusauvansa,
Ja mitä siihen vannoo, sen hän pitää;
Siks sitä penään. Vanno siis sen saman
Jumalan kautta, — olkoon vaikka mikä, —
Jot' ylistät ja jota palvelet,
Ett' autat poikaa, ruokit, kasvatatkin,
En muuten rahtuakaan ilmaise.

LUCIUS.

Sen vannon sulle jumalani kautta.

AARON.

Siis ensin: keisarinnalle sen tein.

LUCIUS.

Mik'irstainen ja kylläymätön nainen!

AARON.

Oo, tuo vain sulaa oli hurskautta
Sen suhteen, mitä kohta kuulla saat.
Bassianus hänen pojiltaan sai surman,
He siskos raiskasivat, kädet hältä
Ja kielen leikkasivat pois ja hänet
Niin sievistivät kuin sa itse näit.

LUCIUS.

Hyi, konna! Tuoko sievistämist' on?

AARON.

Kerivät, huuhtoivat ja sievistivät;
Niin, sievän kepposen ne herrat teki.

LUCIUS.

Oo, konnat, petomaiset niinkuin sinä!

AARON.

Niin oikein, minult' oppivat he taidon.
Tuon kiiman perivät he äidiltään,
Niin totta pelissä kuin valtti voittoa;
Mut verenhimons' oppivat kai multa,
Niin, totta vie, kuin kurkkuun iskee hurtta.
Nyt työni todistakoot, mihin kelpaan.
Minä se veljes saatoin tuohon kuoppaan,
Miss' oli Bassianus ruumiina;
Ma kirjeen kirjoitin, jonk' isäs löysi,
Ja liitoss' äidin sekä poikain kanssa,
Ma kullan kätkin, josta kirje puhui;
Jos mitä tehtiin, mikä mieltäs vihloo,
Ma kaikess' aina turmaa edistin.
Ma juonittelin isältäsi käden,
Ja kun sen sain, niin syrjään vetäydyin
Ja naurust' olin ihan pakahtua.
Ma seinän raost' utelin, kun isäs
Sai kädestänsä poikiensa päät;
Näin hänen itkevän ja nauroin niin,
Ett' tulvi vesi munkin silmistäni.
Kun juonen kerroin keisarinnalle,
Hän tuosta ilosanomasta pyörtyi
Ja suuteli mua senkin seitsemästi.

1 GOOTTI. Ja tuonko kerrot, etkä punastu?

AARON.

Kuin musta koira, — niinkuin sanotaan.

LUCIUS.

Noit' ilkitöitä etkö kadu?

AARON.

Kyllä

Sit', etten tehnyt tuhansia lisää.
Kiroan vielä nytkin sitä päivää —
Niit' ei juur' monta liene kirottavaa —
Jona en tehnyt jotain julki-julmaa:
Murhannut miestä taikka murhauttanut,
Pilannut naista tai sit' aikonut,
Syytöntä syönyt, väärää valaa tehnyt,
Verivihollisiks ystäviä saanut,
Katkaissut kaulaa köyhän elukalta,
Tulehen sytyttänyt öiseen aikaan
Ladot ja pielekset ja omaajalle

Sanonut: "Sammuta ne kyynelillä."
Ma kaivoin ruumiit haudoista ja panin
Ne pystyyn ystävien oven eteen,
Kun unohtua juuri oli suru,
Ja niiden nahkaan, niinkuin puuhun, uursin
Ma roomalaiseen tyyliin nämä sanat:
"Ei suru kuole, vaikka minä kuolin."
Hoo, tuhatt' olen kauhun työtä tehnyt
Niin sukkelaan kuin tapan karpäsen;
Ja mikään ei mua karmi niin kuin se,
Ett' en voi tehdä tuhansia lisää.

LUCIUS.

Alas se perkele! Noin ihanaa
Hän ei saa kuolla hirttokuolemaa.

AARON.

Jos perkeleit' on, perkel olla mielin
Ja palavassa ikituless' elää,
Jos sun vain seuraks saisin helvettiin
Ja myrkkykielin kiduttaa sua saisin.

LUCIUS.

Jo riittää tuo; suu hältä tukkikaa!

(Eräs goottilainen tulee.)

GOOTTI.

Suur' Lucius, viesti Roomasta on tuolla
Ja pyytää päästä teidän pateillen.

LUCIUS.

Sisähän tulkoon!

(Aemilius tulee.)

Aemilius, terve! Mitä Roomast' uutta?

AEMILIUS.

Suur' Lucius ja te, goottein ruhtinaat,
Tuon tervehdyksen Rooman keisarilta:
Hän tuntee asevoimanne ja pyytää
Isänne luona teitä puhutella;
Jos panttimuksia te vaaditte,
Niin ne hän teille viipymättä laittaa.

1 GOOTTI. Mitä sanoo päällikkömme?

LUCIUS.

Aemilius, keisari jos isälleni
Ja Marcus-sedälleni takuun suo,
Niin heti valmis olen. — Eespäin, mars!

Toinen kohta.

Rooma. Tituksen talon edusta.

(Tamora, Demetrius ja Chiron tulevat valepuvussa.)

TAMORA.

Täss' oudossa ja kolkoss' asussa
Andronicusta vastaan käyn ja sanon
Ett' olen Kosto, manalasta tullut
Kamalain tuskiensa sovittajaks. —
Koputa huoneen oveen, missä kuuluu
Hän julmaa koston tuumaa hautovan,
Ja sano, että Kosto häneen yhtyy
Tuhoamaan tuiki hänen sortajansa.

(Koputtavat.)

(Titus avaa huoneensa ikkunan.)

TITUS.

Ken häiritsee mua miettelyssäni?
Ovenko avaamaan mua viettelette,
Jott' ilmaan lentäis synkät tuumani
Ja näin ois kaikki miettelyni turhaa?
Mut petytte. Mit' aion tehdä, nähkääs.
Se täss' on verin kirjoitettuna;
Ja minkä kirjoitin, sen täytän myös.

TAMORA.

Ma tulin, Titus, kanssas puhumaan.

TITUS.

Ei sanaa! Suloll' en voi haastaa minä:
Kädetön olen, eleit' olen vailla.
Sin' olet voiton puolla; vaiti siis!

TAMORA.

Jos tuntisit mun, kyllä puhuisit.

TITUS.

En hullu ole; kyllin sinut tunnen:
Tää käs' sen todistaa, tää punapränni,
Nää vaot, tuskain, huolten kyntämät,
Yöt raskaat, vaivan päivät, surut kaikki
Sen todistavat, että sinut tunnen:
Tamora olet, korska keisarinna.
Nyt vaaditko mun toista kättäni?

TAMORA.

Ei, tuskain mies, en ole Tamora:
Hän pahaa sulle suo, mut minä hyvää.
Min' olen Kosto, manan lähettämä:
Povestas korppikotkat karkoitan,
Verisen palkan tuoden sortajilles.
Mua päivän valoon tervehtyä; tule,
Taposta puhelkaamme, surmasta.
Ei sitä loukkoa, ei piilopaikkaa,
Ei umpi-pimeytt' eikä usvaist' uomaa,
Miss' inha valtaus tai veri-murha
Niin piillä voivat, etten niitä keksi.
Kun korvaan kuiskaan julman nimen: kosto,
Niin pahin syntinenkin vapisee.

TITUS.

Sinäkö Kosto? Tänne lähetetty
Kiduttamaanko vihamiehiäni?

TAMORA.

Se olen; tule siis mua tervehtimään.

TITUS.

Tee mulle ensin palvelus, niin tulen.
Sivullas, näetkös, Valtaus on ja Murha;
Nyt näytä mulle, että olet Kosto:
Nuo pistä tai ne vaununpyöriis sido,
Ma silloin tulen ajomieheks sulle
Ja kiidän kanssas halki ilmojen;
Kaks sälköä sä hanki pikimustaa
Vetämään kiirein koston-vaunujasi,
Ja murhamiehet etsi luolistaan;
Ja kun on vaunus niiden päitä täynnä,
Min' astun pois ja pyörän rinnalla

Kuin orja jalan talsin päivän pitkän,
Siit' alkaen kuin Hyperion nousee
Ja siihen asti kuin se mereen laskee;
Näin päivästä mä päivään laahustan,
Jos Valtauksen ja Murhan pois sa juurit.

TAMORA.

Nää mua käskyläinä seuraavat.

TITUS.

Vai käskyläinä? Mikä nimi heillä?

TAMORA.

Valtaus ja Murha; tämä nimi siksi,
Kun näitä paheita he kostavat.

TITUS.

Oi, kuinka ovat keisarinnan poikain
Ja sinä keisarinnan näköinen!
Mut meillähän, maan matosilla, silmät
On hullunkuriset ja eksyttävät.
Suloinen Kosto! Nyt sun luokses tulen.
Ykskätisen jos tyydyt syleilyyn,
Niin heti sinut syliini ma suljen.

(Poistuu ikkunasta.)

TAMORA.

Näin tulee noutaa hourun oikkuja.
Jos millä hänen hulluuttaan ma syötän,
Se teidän tulee myöntäin vahvistaa.
Nyt lujast' uskoo hän, ett' olen Kosto,
Ja tämän luulon pettämänä tänne
Hän Luciuksen tuottaa, poikansa.
Kun pidoissani sitten turvass' istuu,
Niin viekkaan juonen keksin, millä voin
Nuo horjuvaiset gootit hajoittaa
Tai tehdä hälle vihamielisiksi.
Tuoss' on hän; osaani mun näyttää täytyy.

(Titus tulee.)

TITUS.

Oo, kauan olen hourinut sun tähtes!
No, terve murheen majaan, Raivotar!
Niinikään tekin, Valtaus ja Murha! —
Ilmetty keisarinna poikineen!
Hyvin on kalkki: mauri puuttuu vain.
Pirua moista manass' eikö ollut?
Ei keisarinna, nähkääs, askelt' astu,
Jos mauria ei hällä seurassaan;
Ja ollaksenne oikein keisarinna,
Mukana pitäis moinen piru olla.
Mut näinkin tervetulleet! — Mitä nyt?

TAMORA.

Sa mitä tahdot vain, Andronicus.

DEMETRIUS.

Tuo tänne murhaaja, niin hälle näytän.

CHIRON.

Tuo tänne konna, jok' on raiskuun tehnyt,
Min' olen pantu hälle kostamaan.

TAMORA.

Tuo tänne tuhannen sa sortajaasi,
Ma kostaa tahdon heille kaikille.

TITUS.

Kirotut Rooman kadut kaikki etsi,
Ja jos näet jonkun sinun näköisesi,
Se tapa, Murha: se on murhamies. —
Käy mukaan sinä, ja jos sattumalta
Sa jonkun tapaat sinun näköisesi,
Se tapa, Valtaus: se on raiskaaja. —
Käy mukaan sinä; keisarimme hoviss'
On kuningatar, maurin palveloima;
Sa hänet omast' asustasi tunnet:
Hän päästä jalkaan sun on näköisesi.
Oi, väkivalloin surmaa nuo: he ovat
Mun väkivallanneet ja omani.

TAMORA.

Hyvinpä neuvot meitä; tahtos teemme.
Suvainnet, hyvä Titus, tänne tuottaa
Nyt poikas, Lucius-urhon, joka johtaa
Sotaista gootti-laumaa Roomaa vastaan;
Pitoihin kutsu hänet luoksesi.
Kun tääll' on hän, niin juhlahuominkeihin
Tuon tänne keisarinna poikineen
Ja keisarin ja kaikki sortajasi:
He saavat polvillaan sua rukoilla
Ja sinä heihin poves tuskat purkaa. <
Mit' arvelee mun tuumastani Titus?

TITUS.

Hoi, veli Marcus! Synkkä Titus kutsuu.
(Marcus tulee.)
Mene veljenpoikas Luciuksen luo;
Kysele häntä goottein leiristä;
Tuo hänet tänne, muutamia goottein
Pääruhtinaita hänen mukanaan.
Alalleen jättäköön hän soturinsa.
Sano, että keisari ja keisarinna
Tääll' ovat pidoissa; hän tulkoon mukaan.
Se tee mun tähteni, ja hänkin samoin,
Jos isänsä on henki hälle rakas.

MARCUS.

Sen kyllä teen, ja heti palajan.

(Menee.)

TAMORA.

Nyt menen toimittamaan asiasi
Ja käskylääni otan mukaani.

TITUS.

Ei, Valtaus ja Murha jätä tänne,
Takaisin muuten kutsun veljeni,
Ja Lucius saa yksin koston täyttää.

TAMORA (syrjään pojilleen).

Mit' arvelette? Tänne jättetekö,
Siks kuin käyn keisarille kertomaan,
Kuink' aikomamme juonen suoritin?
Puhukaa hyvää, mieltään noutakaa,
Ja hänen luokseen jääkää kunnes palaan.

TITUS (syrjään).

Nuo tunnen, vaikka luulevat mun hulluks,
Ja kiedon heidät omaan satimeensa,
Kirotut tuonen koirat emoineen.

DEMETRIUS (Tamoralle).

Te menkää milloin tahdotte; me jäämme.

TAMORA.

Hyvästi, Titus! Kosto erkanee
Ja vihamiehes ansaan viettelee.

TITUS.

Sen hyvin uskon; hyväst', armas Kosto!

(Tamora menee.)

CHIRON.

No, vanhus, mitä tointa annat meille?

TITUS.

Oo, kyllin teill' on täällä tehtävää. —
Hoi, Cajus, Publius ja Valentin!

(Publius ja muita tulee.)

PUBLIUS.

Te kutsuite?

TITUS.

Nuo kaksi tunnetteko?

PUBLIUS.

He varmaan ovat keisarinnan pojat,
Demetrius ja Chiron.

TITUS.

Hyi, Publius, hyi! Sa suurest' erehdyt.
Tää täss' on Murha, Valtaus on tuo toinen,
Ja siksi sido heidät, hyvä Publius;
Käsiksi heihin, Valentin ja Cajus!
Ma tätä hetkeä jo kauan toivoin,
Ja nyt sen sain. Siis lujiin pankaa köysiin;
Suu tukkikaa, jos huutaa alkavat.

(Titus menee. Publius y.m. sitovat Chironin ja Demetriuksen.)

CHIRON.

Seis, konnat! Täss' on keisarinnan pojat!

PUBLIUS.

Ja siksi teemme niinkuin käsketään. —
Suu tukkoon heiltä; sanaakaan ei enää!
No, onko vahvaa? Lujaa tehkää vain!

(Titus Andronicus palaa, mukanaan Lavinia, edellisellä
veitsi kädessä, jälkimmäinen kantaen maljakkoa.)

TITUS.

Lavinia, tule, tule! Tuossa kahleiss'
On vihamiehesi! — Suu tukkoon heiltä:
Puhua älkää heidän salliko!
He kuulkoot vain mun julmat sanani. —
Te konnat, Chiron ja Demetrius,
Tuoss' on se lähde, jonka sokaisitte,
Se kaunis kesä, johon talven toitte.
Tapoitte hältä miehen; siitä työstä
Kaks hänen veljistään on surman saanut;
Minulta käsi vietiin pilkaton;
Ja käsikullat, kielen, senkin, mik' on
Kalliimpi näitä — puhtaan kainouden —
Te, ihmispedot, hältä ryöstitte.
Mitä sanoisitte nyt, jos sallisin?
Te häpeisitte pyytää armoa.

Nyt kuulkaa, kurjat, kuinka teitä räökkään:
Kädellä tällä kurkun leikkaan teiltä;
Lavinia tyngillänsä pitää maljaa,
Johonka kootaan syntiverenne.
Pitoihin tänne tulee äitinne,
Nimenään Kosto; hän mun hulluks luulee.
Haa, kuulkaa! Luunne jauhan tomuksi,
Vereenne siitä vastaan taikinan,
Ja taikinasta laitan piirakoita,
Ja niihin teidän riettaat päanne leivon;
Ja sitten äitinne, se irstas portto,
Kuin maa, saa niellä omat sikiönsä.
Nää on ne pidot, joihin hänet kutsuin;
Täss' äidin herkkupalat. Lastani
Pideltiin julmemmin kuin Philomelaa,
Ja julmemmin kuin Prokne minä kostan.
Nyt tänne kurkkunne! — Lavinia, tule,
(Leikkaa heiltä kurkut.)
Ja ota veri; ja kun ovat kuolleet,
Niin hienon hienoksi ma jauhan luut
Ja tuohon inhaan nesteeseen ne hierrän.
Ja siihen sotkuun leivon sitten päät. —
Pois tulkaa! Kukin tehkoon parastaan,
Niin että pidot tulee julmemmat
Ja verisemmät kuin Kentaurin juhla.
Noin! Pois ne viekää! Kokiks itse rupeen,
Niin ett' on valmista, kun äiti saapuu.

(Menevät, vieden ruumiit mukanaan.)

Kolmas kohtaus.

Teltoa Tituksen talon edustalla. Pöytä katettuna.

(Lucius, Marcus, gootteja, ja Aaron, vangittuna, tulevat.)

LUCIUS.

Kosk' isä tahtoo että palaan Roomaan,
Niin, setä hyvä, olen tyytyväinen.

1 GOOTTI. Niinikään mekin, käyköön kuinka käy.

LUCIUS.

Tuo mauri-peto pane talteen, setä,
Tuo julma tiikeri, tuo perkele.
Hän ravintoa vailla, kahleiss' olkoon,
Siks kuin hän keisarinnan itsen nähden
Todeksi näyttää tämän irstaat työt.
Ja vahvass' olkoot väijyss' ystävämme:
Lie keisarilla pahat mielessä.

AARON.

Kiroja horna kuiskatkoon nyt korvaan
Ja kieltän' auttakohon purkamaan
Pakoovan sydämmeni vihan mujut!

LUCIUS.

Pois, verikoira, jumalaton peto! —
Setääni auttakaa; pois hänet viekää!
(Gootit vievät pois Aaronin. Torventoitauksia kuuluu.)
Tuloss' on keisari: jo torvet soivat.

(Saturninus, Tamora, tribuuneja, senaattoreja y.m. tulee.)

SATURNINUS.

Yht' enempääkö taivaall' auringoita?

LUCIUS.

Miks itseäsi auringoksi sanot?

MARCUS.

Seis, Rooman keisari, ja sinä, lanko!
Sovussa riitanne on ratkaistava.
On pidot valmiit, jotka Titus huolell'
On valmistanut hyvään tarkoitukseen:
Sopua, rauhaa, Rooman hyvää varten.
Lähemmä tulkaa siis, ja istukaa.

SATURNINUS.

Sen teemme, Marcus.

(Hoboijat soivat. Titus kokiksi puettuna, Lavinia hunnutettuna,
nuori Lucius ja muita tulee. Titus asettaa ruoat pöydälle.)

TITUS.

Terveeksi, keisari ja keisarinna!
Terveeksi, Lucius, ja uljaat gootit!
Terveeksi kaikki! Atria on halpa,
Mut tyydyttänee toki. Pyydän, syökää!

SATURNINUS.

Miks tuossa puvussa, Andronicus?

TITUS.

Siks, että itse tahdoin kaikki laittaa
Näin ylhäisille pöytävieraille.

TAMORA.

Olemme kiitolliset, hyvä Titus.

TITUS.

Niin varmaan, mieleni jos tuntisitte.
Mut, majesteetti, mulle sanokaa:
Tekikö oikein tuittupää Virginius,
Kun omin käsin tyttärensä tappoi,
Jok' oli raiskattu ja häväisty?

SATURNINUS.

No, tietysti.

TITUS.

Ja synne?

SATURNINUS.

Jottei tyttö
Eläisi häpeäänsä kauemmin
Eik' isää murheest' aina muistuttaisi.

TITUS.

Tehokas, mahtava ja vahva syy,
Elävä esikuva, ohje, käsky
Minulle, katalalle, tehdä samoin. —
Lavinia, kuole, kanssa häpeäsi,
Ja häpeäsi kanssa isän suru!

(Pistää Lavinian kuoliaaksi.)

SATURNINUS.

Mit' olet tehnyt, julmus?

TITUS.

Tappanut

Sen, joka sokeaks mun itketti.
Yht' onneton ma olen kuin Virginius,
Tuhansin enemmänkin syytä mulla

On tähän julmuuteen; — nyt on se tehty.

SATURNINUS.

Hän raiskattuko? Kenen se on työtä?

TITUS.

Täss', armo hyvä: suvaitkaahan syödä!

TAMORA.

Miks tyttäresi tapoit?

TITUS.

Minä en;

Demetrius ja Chiron teki sen:

He hänet raiskasivat, kielen veivät;

He yksin syypäät ovat, toiset eivät.

SATURNINUS.

Te menkää heti heitä noutamaan.

TITUS.

Täss' ovat, leivottuina piirakkaan!

Nyt äiti ahminut on herkkupalaa

Ja lihaa syönyt oman kohtuns' alaa.

Se totta: veitsi tää sen todistaa.

(Pistää Tamoran kuoliaaksi.)

SATURNINUS.

Haa, kuole, hullu! Työsi palkkans saa.

(Surmaa Tituksen.)

LUCIUS.

Isänsä surman-iskuun poika vastaa:

Verestä veri, kuolo kuolemasta!

(Surmaa Saturninuksen. Suuri hälinä syntyy. Kansa joutuu hämmennyksiin ja hajaantuu. Marcus, Lucius ja heidän pnuoluelaisensa nousevat Tituksen asunnon portaille.)

MARCUS.

Apeat miehet, Rooman kansalaiset,

Revityt melskeessä kuin lintuparvi,

Jonk' ärjysää ja myrskyt hajoittaa,

Opastaa minun suokaa, miten koota

Tuo hajavilja yhdeks sitomeksi,

Rikotut luut taas liittää yhdeks rungoks,

Jott' itseään ei Rooma tuhoisi,

Tuo, jota mahtivallat kumartavat,

Häpeäll' itseään ei lopettaisi

Kuin mikä toivoton ja halpa orja.

Mut jos nää rypyt, ajan hallan merkit,

Nää kypsän älyn taatut todisteet,

Teit' ei saa sanojani tarkkaamaan,

(Luciukselle.)

Puhu sinä, Rooman kallis ystävä,

Kuin ennen esi-isämme,[11] kun kertoi

Hän juhla-äänell' lemmensairaana Didon

Surevaan korvaan julmaa tarinaa

Tulipalo-yöstä, jolloin kreikkalaiset

Priamukselta Troian viekastivat.

Sano, kuka Sinon lumos korvamme,

Ken toi sen turmakoneen, joka iski

Sisäisen sodan haavan meidän Troiaan. —

Ei teräst' ole, piitä sydämmeni;

Suurt' en voi suruani ilmi tuoda:

Sanani kynneltulva upottaisi

Ja särkis äänen silloin, kun sen pitäis
Enimmin teitä liikuttaa ja saada
Teiss' ystävyuden sääli heräämään.
Täss' sodanpäämies on, hän puhukoon,
Niin sydämmenne sykähtää ja itkee.

LUCIUS.

Siis, jalot kuulijani, tietäkää:
Nuo konnat, Chiron ja Demetrius,
He keisarimme veljen murhasivat,
He raiskasivat sisaremmen, heidän
Teostaan veljemmekin mestattiin,
Isämme kyyneleitä ilkasteltiin
Ja halvoin juonin hältä vietiin käsi,
Jok' oli Rooman taistot taistellut
Ja hautaan laittanut sen vihamiehet.
Minutkin tyylyst' ajettiin maasta,
Sulettiin portit, itkein mieroön syöstiin
Apua viholliselt' etsimään;
Nuo vihans' upottaen kyyneliini,
Mun syliins' ystävänä sulkivat.
Minä, se hyljeksitty, verelläni
Kotini onnen suojasin, pois työnsin
Sen sydämmestä vihamiehen miekan
Ja omaan poveeni sen kärjen käänsin.
En ole kerskuri, sen tiedätte,
Mut mykät arpani ne todistavat
Ett' oikea on puheeni ja tosi.
Mut vai! Ma liiaks siirryn aineesta
Katalaan omaan kehuun. Anteeks suokaa;
Kell' ystävää ei ole, kehuu itse.

MARCUS.

Nyt mull' on puheen vuoro. Tämä lapsi
Se Tamoran on kohdun hedelmä,
Isänä jumalaton maurilainen,
Tuo kaikkein näiden tuskain alkuksy.
Tituksen taloss' on se konna; hän voi
Sanani todistaa. Nyt päätäkää,
Oliko Tituksella syytä kostaa
Noin mahdoton ja sietämätön loukkaus,
Suurempi kuin mit' ihmisluonto kestää.
Totuuden kuulitte; mit' arvelette?
Väärinkö teimme? Sen jos näytätte,
Niin me, Andronicusten kurja jäännös,
Sijalta tältä, missä seisomme,
Käsikkäin alas suin päin syöksymme
Ja murskaks lyömme päämme kallioon,
Näin tehden äkkilopun suvustamme.
Puhukaa, roomalaiset! Tahdotteko,
Niin heti tapahtuva on se teko.

AEMILIUS.

Ei, tule alas kunnan roomalainen,
Kädestä tuoden meidän keisaria,
Lucius-keisaria; koko kansa,
Sen tiedän, siihen antaa suostuntansa.

MARCUS.

Terveeksi, Lucius, Rooman keisari!
(Palvelijalle.)
Tituksen surutaloon mene sinä
Ja tänne tuo se mauri-pakana:
Hän hirvittävään verikuolemaan
On tuomittava häijyst' elämästään. —

(Lucius ynnä muut astuvat alaa.)
Eläköön Lucius, Rooman suuri valtias!

LUCIUS.

Suur' kiitos teille! Hallita niin soisin,
Ett' onnen rikot ehjäksi tehdä voisin.
Mut, ystävät, nyt hetken loma vain:
Minulle luonto määrää raskaan toimen. —
Pois syrjään kaikki! — Sinä, setä, tule,
Tomulle tälle murheen kyynel suo. —
Tuoss' sulle lämmin suukko kylmiin huuliin,
(Suutelee Titusta.)
Tuoss' surun pisar otsaan veriseen, —
Se poikas viimeinen on lemmenlahja!

MARCUS.

Suukosta suukko, kyynel kyneleestä
Tuoss' ota muistoks Marcus-veljeltäsi!
Vaikk' oisi ääretön ja määrätön
Tää kyynelvelka, kaikki suorittaisin.

LUCIUS.

Tule, poika, tule; opi meistä, mitä
On sulaa kyyneliin. Sua vaaris lempi,
Sua usein hypitti hän polvellaan,
Povellaan nukutti ja uneen lauloi,
Ja monta kertoi sulle tarinaa
Sun lapsen mielellesi otollista.
Siis lapsen hellyydellä pieni tilkka
Hänelle pikku-lähteestäsi suo;
Niin säästää hellä luonto: ystävain
Surussa tulee käydä käsikkäin.
Nyt hyvästele häntä haudan poveen;
Tee tehtäväsi: sano jäähyväiset!

POIKA.

Oi, vaari, vaari! Oi, jos minä oisin
Nyt kuolleena, ja sinä eläisit! —
Hyvä jumala! En puhua ma voi:
Tukahdun itkuuni, jos suuni avaan.

(Roomalaisia tulee, tuoden mukanaan Aaronin.)

1 ROOMALAINEN.

Surunne heittäkää, Andronicukset,
Ja tämä kehno konna tuomitkaa,
Jok' aiheutti kaikki nämä hirmut.

LUCIUS.

Hän rintaa myöten maahan kaivettakoon;
Rajutkoon siinä, ruokaa huutakoon;
Se joka häntä auttaa taikka säälii,
On kuolon oma. Tää on tuomiomme.
Lujasti hänet maahan kaivakaa!

AARON.

Miks vait on viha, kiukku kioletön?
En ole laps, ett' turhin rukouksin
Katuisin mitä olen pahaa tehnyt;
Tekisin tuhat kertaa pahempaakin
Kuin mitä tein, jos mulla vain ois valta.
Jos mitä hyvää eläissäni tein,
Sydämmen pohjasta ma sitä kadun.

LUCIUS.

Hyvät ystävät, pois viekää keisari,
Isänsä hautaan hänet haudatkaa.

Lavinian ja isäni me sitten
Panemme meidän perheen hautaholviin.
Mut Tamora, tuo julma tiikeri,
Hän ruumissaattoa ja hautavirttä
Ja sielukellojakin olkoon vailla:
Pedon ja korpun ruoaks heitettäköön!
Hän eli niinkuin peto armotonna,
Siis armottoman saakoon kohtelun.
Kirokun maurin tuomio täyttäkää;
Hän oli alkusyynä turmioomme.
Niin sitten hallitsemme, että moista
Verinäytelmää ei tapahtuisi toista.

(Menevät.)

SELITYKSIÄ:

[1] *Troian kuningatar*. Hecuba, tarun mukaan, repi silmät Trakian kuninkaan Polymestorin päästä, kun tämä oli ahneudesta surmannut hänen poikansa, joka on kuninkaan turviin jätetty.

[2] *Ken Solonin on onnen saavuttanut*. Tarkoittaa Solonin tunnettua lausetta: "ei kukaan ole onnellinen ennen kuolemaansa."

[3] *Tään valkean ja tahrattoman vaipan*. Tällaiseen — toga candidaan — tuli, tasavallan tavan mukaan, viranhakijan pukeutua; siitä nimi candidatus.

[4] *Laerteen viisas poika*. S.o. Odysseus.

[5] *Hoi, karttuja!* Lontoon oppipoikain huuto katumellakoissa.

[6] *Prinssi-karkuri*. S.o. Aeneas.

[7] *Mun poveni on valtias Saturnus*. Astrologien mukaan Saturnus-planeetan vaikutus oli paha ja turmiollinen sen alla syntyneihin, kun sitä vastoin Venuksen vaikutus on kiihoittava.

[8] *Kimriläinen*. Kimria oli tarumainen maa, missä synkeys ja pimeys vallitsi.

[9] *Kokyton sumusuu*. Kokytos oli manalan jokia.

[10] *Encelodus ja Typhon* olivat jättien, titaanien, johtajia sodassa jumalia vastaan.

[11] *Kuin ennen esi-isämme*. S.o. Aeneas.

[12] *Ken toi sen turmakoneen*. Viittaus puuhevoseen, jonka avulla Troia valloitettiin.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TITUS ANDRONICUS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of

this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work

is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.